

**AMBASADA RP W LONDYNIE
ZJEDNOCZENIE POLSKIE W WIELKIEJ BRYTANII**

**Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Londynie**

**PRAKTYCZNY PORADNIK DLA OBYWATELI POLSKICH
PRZYJEŹDZAJĄCYCH DO PRACY NA TERYTORIUM
WIELKIEJ BRYTANII**

Londyn, kwiecień 2017 r.

Spis treści

1. Informacje podstawowe o Wielkiej Brytanii	3
2. Zanim podejmiesz decyzję; O czym musisz pomyśleć przed wyjazdem	3
3. Informacje podstawowe; Pomoc konsularna w nagłych wypadkach	5
4. Poradnik mieszkaniowy	8
5. Podróżowanie w Wielkiej Brytanii	13
6. Telekomunikacja	15
7. Praca	16
8. Prawo na co dzień	26
9. Finanse	34
10. Służba zdrowia	36
11. Świadczenia społeczne	37
12. Edukacja	38

Uwaga: Niniejsze opracowanie jest jedynie materiałem informacyjnym i nie ma mocy prawnej. Wydział Konsularny Ambasady RP w Londynie nie ponosi odpowiedzialności za skutki decyzji podjętych na podstawie zawartych w nim informacji.

Poradnik opracowano, za zgodą wydawcy, na podstawie broszury „Jak żyć i pracować w Wielkiej Brytanii?” Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii (red. Katarzyna Zagrodniczek) www.zpwb.org.uk. Uzupełniono i zaktualizowano w Wydziale Konsularnym Ambasady RP w Londynie.

1. Informacje podstawowe o Wielkiej Brytanii

➤ Informacje ogólne

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (ang. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland), to państwo położone w Europie Zachodniej. W skład Wielkiej Brytanii wchodzi: Anglia, Walia i Szkocja położone na wyspie Wielka Brytania, Irlandia Północna leżąca w północnej części wyspy Irlandia. Terytoriami zależnymi Wielkiej Brytanii są m. in.: Anguilla, Bermudy, Brytyjskie Terytorium Antarktyczne, Brytyjskie Terytorium Oceanu Indyjskiego, Brytyjskie Wyspy Dziewicze, Kajmany, Falklandy oraz Gibraltar. Wielka Brytania jest członkiem-założycielem Wspólnoty Narodów zrzeszającej byłe kolonie, dominia i inne posiadłości brytyjskie, wchodzi także w skład G8. Jest stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ posiadającym prawo weta. Jest również członkiem Unii Europejskiej. Wielka Brytania to jedno z głównych mocarstw obecnych czasów. Jej siły zbrojne stacjonują w 80 krajach świata (największe stałe garnizony są w Niemczech, na Cyprze, na Falklandach, w Gibraltarze i w Kanadzie). Wielka Brytania posiada również ok. 200 głowic atomowych. Kraj ten jest również zaliczany do najbardziej wpływowych w Unii Europejskiej. Wielka Brytania jest monarchią parlamentarną z rządem odpowiedzialnym przed parlamentem. Stolicą państwa jest Londyn. Obecnym monarchą brytyjskim jest królowa Elżbieta II, która zasiadła na tronie w 1952 i została koronowana w 1953. Dzisiaj jej funkcje są głównie ceremonialne, a rzeczywiste rządy spoczywają w rękach premiera. W ostatnich latach każdy z krajów, wchodzących w skład Wielkiej Brytanii poza Anglią, otrzymał własne organy rządowe, zajmujące się sprawami lokalnymi.

System prawny Wielkiej Brytanii dzieli się na prawo ustawowe (statutowe) oraz prawo precedensowe (*case* lub *common law*). Pierwsze z nich składa się z aktów prawa stanowionego (ustaw, aktów wykonawczych). Z kolei prawo precedensowe stanowią wyroki sądowe wydane w dotychczasowych sprawach sądowych. Ponadto, w Wielkiej Brytanii nie ma konstytucji w sensie formalnym, tzn. brak aktu prawnego, uchwalanego przy zachowaniu nadzwyczajnej procedury legislacyjnej, jak i wymagającego do swej zmiany kwalifikowanej większości głosów.

Na Wyspach obowiązuje ruch lewostronny. Językiem urzędowym jest język angielski. Wielką Brytanię zamieszkuje około 65,5 mln ludzi, w tym prawie 8.7 mln emigrantów, z czego szacuje się, że ok 1 mln stanowią Polacy i osoby polskiego pochodzenia pracujące sezonowo lub mieszkające tu na stałe. Im to właśnie dedykowany jest ten poradnik.

2. Zanim podejmiesz decyzję; O czym musisz pomyśleć przed wyjazdem

➤ Czy wiesz gdzie spędzisz pierwszą noc po przyjeździe do Wielkiej Brytanii?

Przed wyjazdem upewnij się, że masz zapewnione zakwaterowanie. Wynajęcie mieszkania wiąże się zazwyczaj z wpłatą zwrotnego depozytu (w wysokości od tygodniowego do miesięcznego czynszu) oraz opłaceniem miesiąca z góry. Ceny w hostelach zaczynają się

od £30 za noc. Obywatele Polscy zaraz po przyjeździe do Wielkiej Brytanii nie są uprawnieni do zasiłków socjalnych. Nie należy również liczyć na pomoc organizacji charytatywnych, szczególnie w sprawach zakwaterowania.

➤ ***Czy wiesz, gdzie będziesz pracował?***

Jeżeli nie masz zapewnionej pracy, musisz posiadać środki finansowe pozwalające utrzymać się przez okres minimum 4 tygodni. Przygotuj CV w języku angielskim oraz przetłumacz dokumenty świadczące o Twoich kwalifikacjach. Przy poszukiwaniu pracy nie korzystaj z pomocy nieznanymi osobom lub podejrzanych pośredników. Nie ufaj również lakonicznym ogłoszeniom prasowym. Najpewniejszym sposobem na znalezienie zatrudnienia jest zwrócenie się o pomoc do profesjonalnego pośrednictwa pracy. Jeżeli decydujesz się na skorzystanie z pomocy nieznanego człowieka, poproś o adres, aby sprawdzić, czy takie biuro pośrednictwa rzeczywiście istnieje. Sam numer telefonu komórkowego w ogłoszeniu nie gwarantuje uczciwości. Sprawdź również, czy dany pośrednik pomógł już komuś w wyjeździe do pracy za granicę. Zapytaj, czy ma podpisaną umowę z zagranicznym pracodawcą. Poproś o dokładną nazwę, adres oraz telefon, a następnie upewnij się, że dany pracodawca istnieje i oferuje takie warunki pracy, jakie obiecuje pośrednik. Zanim wyjedziesz za granicę, podpisz z pośrednikiem umowę, która będzie określać warunki pracy, wynagrodzenie i ewentualne potrącenia. Sam dowód wpłaty na konto pośrednika w przypadku, gdyby okazał się nieuczciwy, nie gwarantuje odzyskania pieniędzy. Wiele osób które zapłaciły w Polsce za znalezienie zatrudnienia, po przyjeździe do Wielkiej Brytanii nie zastały obiecanej pracy, a telefony pośredników nie odpowiadały. Nigdy nie płać za wynajem mieszkania w Anglii jeszcze przed wyjazdem z kraju – to jeden z najczęstszych sposobów wyłudzenia pieniędzy.

➤ ***Czy znasz język angielski na tyle dobrze, aby porozumieć się z potencjalnym pracodawcą?***

Realnie oceń swoje szanse

Znajomość języka angielskiego jest podstawą Twojego pobytu w Wielkiej Brytanii i otwarciem drogi do pracy. Nie licz na zajęcie, przy którym znajomość języka nie jest konieczna. W ten sposób narażasz się na działania oszustów, którzy chętnie wykorzystają Twoją słabość.

Licz się z porażką

Pomimo wielu wolnych miejsc pracy wciąż rośnie liczba osób, którym się nie powiodło i zmuszone są wracać do Polski. Podejmując decyzję o wyjeździe, podejmujesz również ryzyko niepowodzenia.

Musisz utrzymać się sam

Życie w Wielkiej Brytanii jest bardzo kosztowne. Nie oczekuj, że zaczniesz zarabiać od pierwszego dnia i utrzymasz się z zarobionych pieniędzy. Szukanie pracy, to praca za którą nikt Ci nie zapłaci.

Należy również pamiętać, że pierwsza pensja nie zawsze wypłacana jest po tygodniu pracy. Możesz ją otrzymać dopiero po dwóch tygodniach lub po miesiącu.

Zabierz ze sobą:

- ✓ CV w języku angielskim,
- ✓ dyplomy oraz inne świadectwa kwalifikacji wraz z tłumaczeniem,
- ✓ prawo jazdy,
- ✓ bilet powrotny,
- ✓ Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego,
- ✓ telefon komórkowy z aktywnym roamingem,
- ✓ mapę miasta do którego się wybierasz,
- ✓ słownik języka angielskiego oraz
- ✓ zdjęcia paszportowe,
- ✓ podręczną apteczkę (leki w WB są drogie, a oczekiwanie na wizytę lekarską może trwać nawet tydzień).

Pamiętaj:

Zarówno w Polsce jak i w Wielkiej Brytanii pobieranie opłat za znalezienie pracy jest **nielegalne**.

- ✓ Wystrzegaj się pośredników, którzy żądają zapłaty za swoje usługi.
- ✓ Nikt nie ma prawa zatrzymywać Twojego paszportu nawet w postaci depozytu. Jeżeli sam decydujesz się powierzyć komuś swoje dokumenty, poproś o pokwitowanie z podpisem.
- ✓ Przed wyjazdem z Polski postaraj się ukończyć przynajmniej przyspieszony kurs języka angielskiego. Po przyjeździe do Anglii powinieneś kontynuować naukę.
- ✓ Nie każde ogłoszenie w prasie lub Internecie musi być uczciwe. Wydawcy nie ponoszą odpowiedzialności za treść ogłoszeń.
- ✓ Zawsze wybieraj legalne formy zatrudnienia. Osoby pracujące nielegalnie są bardziej narażone na działania oszustów.

3. Pomoc konsularna w nagłych wypadkach

➤ Placówki RP w Wielkiej Brytanii

Konsulaty RP są przedstawicielstwami Rzeczypospolitej Polskiej na terenie innych krajów. Ich działalność polega m.in. na: wydawaniu paszportów i dokumentów podróży obywatelom RP oraz wiz lub odpowiednich dokumentów osobom, które zamierzają udać się do RP, udzielaniu pomocy i opieki obywatelom RP, podejmowaniu czynności notarialnych i z zakresu stanu cywilnego oraz obywatelstwa, a także o charakterze administracyjnym. W Zjednoczonym Królestwie są trzy urzędy konsularne, w tym dwa generalne (w Manchester i Edynburgu) oraz Wydział Konsularny Ambasady RP w Londynie.

Na stronach internetowych konsulatów można znaleźć wszystkie podstawowe informacje przydatne dla obywateli RP w Wielkiej Brytanii, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania oraz tabele opłat konsularnych. Bardziej szczegółowe informacje można uzyskać kontaktując się z konsulem drogą mailową (podając swój numer telefonu).

• WYDZIAŁ KONSULARNY W LONDYNIE

Adres:

10 Bouverie Street,
Londyn, EC4Y 8AX

Numer telefonu Centrum Informacji Konsularnej (czynny w dni robocze w godzinach 8:00 – 16:00):

(+44) 2030789618

Numer telefonu wyłącznie w sprawach już rozpoczętych w konsulacie oraz w sprawach wizowych (czynny w godzinach pracy konsulatu):

(+44) 0207 8228 900

Numer faxu do Urzędu:

0207 9363 571

Kontakt mailowy:

- W sprawach ogólnych: londyn.konsulat@msz.gov.pl
- W sprawach polonijnych (organizacje polonijne, szkolnictwo i kultura): londyn.konsulat@msz.gov.pl
- W sprawach paszportowych (paszporty tymczasowe, 5 i 10-letnie): londyn.paszporty@msz.gov.pl
- W sprawach wiz dla cudzoziemców: london.visa@msz.gov.pl
- W sprawach opieki konsularnej (informacje dotyczące przewozu zwłok/prochów obywateli polskich zmarłych na terenie Anglii i Walii, wydawania zezwoleń na ich przewóz, zatrzymania, aresztowania, poszukiwania, nieszczęśliwe wypadki): london.op@msz.gov.pl
- W sprawach prawnych (poświadczanie podpisu, wydawanie zaświadczeń, sprawy z zakresu stanu cywilnego: polskie akty urodzenia, małżeństwa, ogólna informacja nt. przepisów prawnych): londyn.prawny@msz.gov.pl

Rejestracji wizyty w Urzędzie dokonuje się poprzez stronę internetową:

<http://www.e-konsulat.gov.pl/>

Godziny przyjmowania interesantów:

- W sprawach paszportowych:

Dzień	Godziny przyjmowania
Poniedziałek	11:00 – 16:40
Wtorek	8:30 – 14:30
Środa	8:30 – 14:30
Czwartek	8:30 – 14:30
Piątek	8:30 – 14:30

- W sprawach wizowych:

Dzień	Godziny przyjmowania
-------	----------------------

Poniedziałek	12:30 – 16:30
Wtorek	9:30 – 14:00
Środa	9:30 – 14:00
Czwartek	9:30 – 14:00
Piątek	9:30 – 14:00

Odbiór paszportów z wizą w poniedziałek: 12:30-16:00, od wtorku do piątku: 9:30-13:30.

➤ **W sprawach prawnych:**

Dzień	Godziny przyjmowania
Poniedziałek	12:15 – 17:15
Wtorek	8:30 – 13:30
Środa	8:30 – 13:30
Czwartek	8:30 – 13:30
Piątek	8:30 – 13:30

Telefon alarmowy w sytuacjach nagłych i wymagających natychmiastowej interwencji:

(+44) 2030789621

*Funkcjonuje wyłącznie po godzinach pracy urzędu i w dni wolne od pracy, tj. weekendy, święta oraz bank holidays **wyłącznie w sytuacjach nagłych i wymagających natychmiastowej interwencji konsula**, np.: wypadki losowe lub zgony obywateli polskich na terenie okręgu konsularnego.*

• **KONSULAT GENERALNY RP W EDYNBURGU**

W Konsulacie Generalnym RP w Edynburgu załatwiane są sprawy konsularne obywateli polskich na stałe zamieszkałych na terenie Szkocji oraz Irlandii Północnej. Więcej informacji dotyczących funkcjonowania Konsulatu RP w Edynburgu dostępnych jest na stronie internetowej: <http://www.edynburg.msz.gov.pl>

• **KONSULAT GENERALNY RP W MANCHESTER**

W Konsulacie Generalnym RP w Manchesterze załatwiane są sprawy konsularne obywateli polskich na stałe zamieszkałych w: Cheshire, Cumbria, Derbyshire, Durham, Greater Manchester, East Riding of Yorkshire, Lancashire, Leicestershire, Lincolnshire, Merseyside, Northumberland, Nottinghamshire, Shropshire, Staffordshire, Tyne and Wear, North Yorkshire, Rutland, South Yorkshire, West Yorkshire, Isle of Man oraz na całym obszarze Walii. Więcej informacji dotyczących funkcjonowania Konsulatu RP w Manchester dostępnych jest na stronie internetowej: <http://www.manchester.msz.gov.pl>

KONSULATY RP w WIELKIEJ BRYTANII kierowane przez KONSULÓW HONOROWYCH

NIŻEJ WYMIENIONE URZĘDY SĄ KIEROWANE PRZEZ KONSULÓW HONOROWYCH I JEDYNIĘ UDZIELAJĄ INFORMACJI W ZAKRESIE WIZ, PASZPORTÓW, OBYWATELSTWA I SPRAW PRAWNYCH.

SPRAWY WIZOWE, PASZPORTOWE, PRAWNE ORAZ Z ZAKRESU OBYWATELSTWA DLA OSOB ZAMIESZKAŁYCH W OKRĘGU KONSULARNYM SĄ REALIZOWANE PRZEZ WYDZIAŁ KONSULARNY AMBASADY RP W LONDYNIE.

- **Konsulat RP na Gibraltarze**
Konsul Honorowy Anthony J.P.LOMBARD, LI.B.

35, Governor's Parade, Gibraltar
tel. (00 350 200) 74593, fax (00 350 200) 79491
e-mail: ajplombard@gibtelecom.net

Kompetencje terytorialne obejmują Gibraltarc

- **Konsulat RP w St. Helier, Jersey**
Konsul Honorowy Magdalena Chmielewska

Le Gallais & Lyce, 6 Hill Street, St Helier, Jersey, JE4 8YX
dyżur w każdy wtorek w godz. 17:00-18:00, po wcześniejszym telefonicznym /e-mailowym umówieniu spotkania
tel. 07700811719 (od pon.-piąt. w godz. 15:00-18:00)
e-mail: magda.chmielewska@hotmail.co.uk

Kompetencje terytorialne obejmują Wyspy Normandzkie

- **Konsul Honorowy Rzeczypospolitej Polskiej w Hull**
Konsul Honorowy, Joseph R. Carby-Hall (język angielski)

41, North Bar Without
East Yorkshire Beverley HU 17 7AG
Tel.: (00-44-1482) 46-57-99
www.polish.motime.com

- **Konsulat Honorowy Rzeczypospolitej Polskiej w Newry**
Konsul Honorowy: Jerome Mullen (język konsula angielski)

Newry, The City Hall, Bank Parade, BT35 6HR
Tel. dyżurny: 00 44 (0) 28 3000 2099 Faks: 00 44 (0) 7836 734040
jerome@polishconsulateni.org
www.polishconsulateni.org

Kompetencje terytorialne obejmują Irlandię Północną

4. Poradnik mieszkaniowy

➤ **Hotele**

Hotele to bezsprzecznie najdroższy rodzaj zakwaterowania. Rezerwacji można dokonać online jeszcze przed wyjazdem z Polski. W mniejszych miastach ceny doby hotelowej są bardziej przystępne, w dużych miastach koszt zakwaterowania zależy od strefy, w której znajduje się hotel np. w Londynie im dalsza strefa (np. 2-ga czy 3-cia) tym noclegi są tańsze. Przy wyborze hotelu warto zwrócić uwagę na dodatkowe opłaty np. koszt rezerwacji. Przykładowe strony internetowe:

<http://www.booking.com>

<http://www.hotels.uk.com>

Bed and Breakfast

Bardzo popularny wśród Brytyjczyków nocleg ze śniadaniem. B&B posiadają większość udogodnień hoteli, ale są znacznie tańsze. W cenę noclegu wliczony jest koszt śniadania.

www.bedandbreakfasts.co.uk

www.bedandbreakfastnationwide.com

➤ **Hostele**

Hostele to najtańszy z krótkoterminowych rodzajów zakwaterowania. Pokoje są wieloosobowe (od 2 do 40 osób; zazwyczaj 4-8-osobowe) i skromnie umeblowane. Łazienki są najczęściej wspólne i znajdują się na korytarzach. W hostelach często dostępne są kuchnie, gdzie samemu można przygotowywać posiłki. Czasem istnieje możliwość wykupienia wyżywienia.

www.hostelsclub.com

www.hostelworld.com

➤ **Wynajmowanie mieszkania**

Mieszkanie można wynająć samodzielnie lub zlecić to agencji nieruchomości (estate agency). Dla osób samodzielnie poszukujących mieszkania przydatne mogą okazać się ogłoszenia w gazetach i na portalach internetowych. Należy zorientować się, czy ogłoszenie zamieściła osoba prywatna, czy agencja (najczęściej wytłuszczony druk oznacza agencję). Każda szanująca się gazeta powinna zamieszczać legendę, która wyjaśnia wszelkie oznakowania. Osoby samodzielnie poszukujące zakwaterowania mogą zaoszczędzić ok. £100-200 tytułem opłaty agencyjnej, ale powinny uzbroić się w cierpliwość. Wynajmując mieszkanie/dom prywatnie należy przygotować się na następujące koszty:

- ✓ miesięczny depozyt
- ✓ miesięczny czynsz płatny z góry.

Umowa

Zawsze należy pamiętać o spisaniu umowy, gdyż w razie ewentualnego sporu bardzo trudno jest udowodnić, że jakiegokolwiek ustne uzgodnienia miały miejsce. Umowa powinna być zatytułowana *Assured Shorthold Tenancy Agreement* (gwarantowana krótkoterminowa umowa najmu) i zawierać podstawowe elementy, takie jak:

- ✓ dane właściciela oraz najemcy (imiona, nazwiska, adresy),
- ✓ adres nieruchomości,

- ✓ datę rozpoczęcia najmu,
- ✓ okres trwania umowy,
- ✓ wysokość czynszu oraz informacje jak często i w jaki sposób ma być on płatny,
- ✓ rodzaj opłat ponoszonych przez najemcę,
- ✓ wysokość wpłaconego depozytu (prawo nie wprowadza tu żadnych ograniczeń),
- ✓ informację czy inne osoby mają prawo korzystać z lokalu i jeżeli tak, to w jakim zakresie,
- ✓ okres wypowiedzenia.

Należy się również upewnić w jakich okolicznościach właściciel lokalu lub agent może zatrzymać część depozytu. Umowa powinna zostać sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach (po jednym dla właściciela i najemcy). Musi być również podpisana zarówno przez właściciela jak i najemcę. Umowa nie musi określać, za jakie naprawy odpowiedzialny jest właściciel mieszkania, gdyż jest to uregulowane prawnie. Zgodnie z prawem właściciel (agencja) jest odpowiedzialny za:

- ✓ podstawowe naprawy,
- ✓ trzymanie w dobrej kondycji instalacji wodno-kanalizacyjnej, gazowej, elektrycznej, sanitarnej oraz ogrzewania (włączając w to bojler),
- ✓ utrzymywanie w dobrym stanie dachu, okien i drzwi, murów (np. elewacji), rynien.

Gdy psują się sprzęty domowego użytku, typu pralka, lodówka – właściciel ma obowiązek naprawy, ale może żądać zwrotu części kosztów. Najemca ma obowiązek dbać o wynajmowaną nieruchomość, co może obejmować pokrycie kosztów w przypadku zatkaných rur w zlewie lub wymianę bezpieczników.

Uwaga!

Warto zatrzymać dowody zapłaty za czynsz np. pokwitowania, dowody wpłaty do banku lub wyciągi bankowe, jeżeli płatności dokonywane były czekami lub przelewami.

Kaucja / depozyt

Od 6 kwietnia 2007 roku właściciel lokalu lub agencja mają obowiązek zdeponować kaucję/depozyt za mieszkanie w ramach zaaprobowanego przez rząd systemu kont. Ma to na celu ułatwienie rozwiązywania ewentualnych kwestii spornych oraz zapewnienie ochrony kaucji. Zgodnie z prawem gospodarz w ciągu 14 dni od otrzymania depozytu powinien dostarczyć najemcy:

- ✓ informacje o zdeponowaniu kaucji,
- ✓ dane kontaktowe zaaprobowanego konta,
- ✓ dane kontaktowe właściciela (agenta wynajmującego lokal),
- ✓ tryb starania się o zwrot depozytu,
- ✓ informacje o celu w jakim pobierany jest depozyt,

Jeżeli właściciel lokalu lub agent nie zdeponował kaucji w ramach zaaprobowanego konta, sprawę można skierować do sądu. Sąd może nakazać zdeponowanie kaucji na zaaprobowanym koncie lub zwrócenie depozytu. Jeżeli nie nastąpi to w ciągu 14 dni, właściciel lub agencja mogą zostać zmuszeni do wypłacenia najemcy trzykrotnej równowartości kaucji. Przy opuszczaniu mieszkania należy upewnić się, że lokal pozostaje w stanie w jakim został wynajęty oraz czynsz, a także inne opłaty są zapłacone. Następnie należy uzgodnić, jaka część depozytu zostanie zwrócona. Ustalona część kaucji powinna zostać zwrócona najemcy w ciągu 10 dni od opuszczenia lokalu. Jeżeli nie ma porozumienia co do wysokości zwracanej kaucji, o bezpłatną Pomoc można się zwrócić do systemu kont, w

którym zdeponowany jest depozyt. Kaucja zostaje w takim przypadku zatrzymana przez system, aż do czasu rozwiązania sporu.

Zatrzymanie depozytu

Landlord (właściciel lokalu lub agencja) ma prawo zatrzymać część lub cały depozyt jedynie w wypadku, gdy jest w stanie udowodnić, że poniósł stratę finansową związaną z utratą (kradzież wyposażenia) lub zniszczeniem mienia albo niezapłaconym czynszem. Jeżeli *landlord* informuje o zamiarze zatrzymania części depozytu, można poprosić go o uzasadnienie wysokości zatrzymanej sumy np. o przedstawienie rachunków lub przybliżonego kosztu napraw/remontu, etc. Jeżeli jakiś sprzęt lub mebel został zniszczony, *landlord* może zatrzymać z depozytu kwotę równą wartości podobnej rzeczy, tzn. jeżeli zniszczeniu uległ kilkuletni telewizor, właściciel nie może wycenić go jak najnowszy model. Jeżeli najemca wyprowadzi się z lokalu bez płacenia czynszu, *landlord* ma prawo odliczyć tę sumę od depozytu. Jeżeli kaucja nie wystarcza na pokrycie zadłużenia, ma on prawo wnieść sprawę do sądu.

Uwaga!

Najemca ma obowiązek płacić czynsz. Nie ma prawa zatrzymywać go jako gwarancji zwrotu depozytu. W takiej sytuacji landlord może sędownie dochodzić swoich praw.

Spis inwentarza

Aby zabezpieczyć się przed ewentualnymi nieuczciwymi odliczeniami od depozytu, po zakończeniu umowy najmu, można w obecności *landlorda* jeszcze przed wprowadzeniem się do nieruchomości sporządzić inwentarz (*checking inventory*). Jest to dokładna lista wyposażenia i umeblowania mieszkania (meble, dywany, zasłony, sprzęt kuchenny) wraz z opisem ich stanu technicznego (sprawne lub zepsute) oraz stopnia zużycia (zarysowania, plamy, zniszczenia). O taki spis można poprosić właściciela i razem z nim dokonać dokładnego opisu, a następnie obie strony powinny podpisać dokument. Można również pierwszego dnia najmu wykonać zdjęcia lokalu i wraz z opisem (lub bez niego) wysłać je właścicielowi lub agencji listem poleconym (*recorded delivery*).

„Normalne zużycie”

Należy pamiętać, że najemca ponosi odpowiedzialność za zwrócenie lokalu w takim stanie, w jakim został on wynajęty uwzględniając normalne zużycie. Normalne zużycie uzależnione będzie od stanu nieruchomości w momencie wprowadzania się lokatorów, a także od okresu ich zamieszkiwania w danym lokalu. I tak na przykład za normalne zużycie nie można uznać połamanych mebli czy wypalonych w dywanie dziur, ale nieznacznie wytarty dywan – tak.

Pamiętaj!

Należy zachować rachunki za odkupywane sprzęty, wyposażenie, naprawy, remonty – mogą być przydatne w razie sporu o zwrot depozytu.

Uwaga!

Coraz częściej zdarzają się przypadki tzw. fikcyjnych właścicieli. Umowy podpisane prywatnie z osobami podającymi się za właścicieli, nie mającymi w rzeczywistości żadnych praw do danej nieruchomości, nie mają żadnej mocy prawnej. Oszuści często ogłaszają pod wynajem mieszkania/domy będące własnością państw (tzw. mieszkania komunalne –

Council flats). Zawsze upewnij się, czy osoba podająca się za właściciela nieruchomości jest nim naprawdę. Poradę możesz uzyskać w Urzędzie Dzielnicowym (Council).

Osoby, które przy wyborze mieszkania korzystają z pomocy agencji muszą być przygotowane na zapłatę opłaty agencyjnej. Jest to koszt usługi, polegającej na profesjonalnym selekcjonowaniu ofert i organizowaniu spotkań. Agencje wymagają również depozytu, referencji od pracodawcy i od poprzedniego landlorda (gospodarza). Agencja może także sprawdzić, czy potencjalny najemca nie jest zadłużony. Umowy zawierane przez agencje są bardzo szczegółowe i regulują kwestie dotyczące napraw, praw i obowiązków obydwu stron, terminu wypowiedzenia umowy, etc. Umowa najmu określa również rolę agencji nieruchomości: *let only* – po podpisaniu umowy o wynajem, pośrednictwo agencji wygasa, *management* – przez cały okres trwania umowy agencja ma obowiązek sprawowania opieki nad mieszkaniem/domem oraz prawidłowym przebiegiem najmu. Opłaty z którymi należy się liczyć wynajmując mieszkanie lub dom przez agencję to:

- ✓ miesięczny czynsz płatny z góry,
- ✓ depozyt w wysokości miesięcznego czynszu (niektóre agencje wymagają depozytu w wysokości 6-tygodniowego czynszu),
- ✓ opłata za referencje (w wysokości £20-100 – kwotę tę można czasem negocjować),
- ✓ opłata za spisanie umowy najmu, koszty wykonania inwentarza. Należy pamiętać, że wynajęcie mieszkania wiąże się nie tylko z czynszem i rachunkami za gaz, wodę i prąd, ale także opłatą abonamentu za telewizję i podatku w urzędzie gminy (*council tax*) kilkaset funtów rocznie. Z podatku tego zwolnieni są studenci studiów dziennych (*full time students*).

Właściciel nieruchomości, który odnajmuje pokoje powinien posiadać zezwolenie od Urzędu Dzielnicowego na prowadzenie takiej działalności. Korytarze nieruchomości powinny mieć oznakowaną drogę ewakuacyjną oraz zaopatrzone być w gaśnice i instrukcje BHP. Ogłoszenia z ofertami wynajmu pokoi można znaleźć w wielu polskich i angielskich gazetach, poza tym na wystawach sklepowych i tablicach ogłoszeniowych w supermarketach. Przed podjęciem decyzji o wynajęciu pokoju warto sprawdzić, czy okolica, w której położony jest dom lub mieszkanie jest bezpieczna po zmroku.

Ważne!

Przy wynajmie pokoju, mieszkania, czy domu pamiętajmy, iż powinniśmy otrzymać zaświadczenie – Gas Safety Certificate.

Uwaga!

Wynajmując pokój czynsz płaci się na ogół tygodniowo. Przy każdej płatności trzeba uzyskać pokwitowanie od osoby przyjmującej opłatę. Przed podpisaniem umowy warto upewnić się czy nie ma dodatkowych kosztów wynajmu (np. rachunków) oraz ustalić terminy płatności, a także okres wypowiedzenia.

Kupno mieszkania

Zakup nieruchomości jest wspaniałą inwestycją na przyszłość, a na przestrzeni kilku lat może okazać się tańszą formą mieszkania niż wynajem. Aby kupić dom lub mieszkanie nie jest konieczne posiadanie całej wymaganej kwoty. Banki oraz towarzystwa mieszkaniowe (patrz Konto w banku) oferują możliwość zaciągnięcia kredytu hipotecznego (tzn. *mortgage*). Zakup nieruchomości będzie wiązać się także z dodatkowymi kosztami: koszty oględzin i

pomiarów (*survey fees*), koszty wyceny (*valuation fees*), podatek od zakupu nieruchomości (*Stamp Duty Land Tax*), opłata za wpis do księgi wieczystej (*Land Registry Fee*), badanie przeprowadzone przez władze lokalne (*Local Authority Search*), prowizje, jeśli występują, pobierane przez udzielającego kredytu lub osobę (doradcę ds. kredytów hipotecznych lub instytucję), która pośredniczy w uzyskaniu kredytu, » koszty kancelarii prawnej, VAT, koszty związane z przeprowadzką. Aby znaleźć odpowiednią nieruchomość można skontaktować się z miejscowym biurem nieruchomości, a także przeglądać ogłoszenia w prasie i w Internecie. Domy w Wielkiej Brytanii mają najczęściej status *freehold*, co oznacza, że zarówno budynek jak i znajdujący się pod nim grunt należą do właściciela nieruchomości. Niektóre domy oraz prawie wszystkie mieszkania mają status *leasehold* (rodzaj dzierżawy), co oznacza że grunt należy do kogoś innego, a tylko nieruchomość znajdująca się na tym gruncie może zostać zakupiona. W takim przypadku właściciel gruntu może zażądać opłat za dzierżawę gruntu (co też zazwyczaj czyni). Jeśli do tego doliczyć koszty związane z utrzymaniem posesji (dach, trawniki, wywóz śmieci, itd.) to może się okazać, że dodatkowe opłaty wyniosą kilkaset funtów rocznie. Dlatego osoby decydujące się na zakup nieruchomości mającej status *leasehold* powinny upewnić się, jakiej wysokości będą ewentualne opłaty. Przed podjęciem decyzji o zakupie warto porównać ceny na rynku nieruchomości. Przyjęto się, że potencjalny kupiec odwiedza nieruchomość dwa lub trzy razy zanim złoży ofertę. Należy także upewnić się, jaki jest stan techniczny budynku oraz czy w miejskim planie zabudowy przewidziane są duże inwestycje lub budowa drogi w najbliższym sąsiedztwie danej nieruchomości. Po dokonaniu wyboru można złożyć ofertę za pośrednictwem biura nieruchomości.

Kredyt hipoteczny

Bank lub towarzystwo mieszkaniowe zanim wyda decyzję o udzielaniu kredytu musi sprawdzić zdolność kredytową potencjalnego kredytobiorcy. W związku z tym, osoba starająca się o kredyt zostanie poproszona o udokumentowanie stałego źródła dochodu oraz jego wysokości (poprzez przedstawienie takich dokumentów jak umowa o pracę, formularz P60, odcinki z wypłatą z kilku ostatnich miesięcy, dane dotyczące pracodawcy oraz *National Insurance Number*). Podstawą udzielenia kredytu jest posiadanie własnego wkładu w wysokości przynajmniej 10-15% wartości nieruchomości. Klienci zobowiązani są również do przedstawienia informacji dotyczących posiadanych przez nich zobowiązań finansowych, gdyż mogą one rzutować na wysokość oferowanego kredytu.

Zgodnie z powszechnie panującymi zasadami klient musi dostarczyć informacje dotyczące historii trzech ostatnich lat zamieszkania, co uwzględnia również pobyt poza granicami Wielkiej Brytanii. Ponadto wymagane jest okazanie dowodu tożsamości oraz adresu zamieszkania, np. paszportu, dowodu osobistego, prawa jazdy, rachunków związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, bądź wyciągu z banku. Jeżeli nieruchomość nabywana jest przez więcej niż jedną osobę, przedłożenie powyższych dokumentów wymagane jest od każdej z osób. W trakcie załatwiania formalności można skorzystać z pomocy doradcy finansowego, którego usługa jest w większości przypadków płatna. Przy zaciąganiu kredytu pomocna może okazać się rejestracja na liście głosujących (patrz: rejestracja na liście uprawnionych do głosowania).

5. Podróżowanie w Wielkiej Brytanii

➤ Transport z lotniska

Wiele linii lotniczych ma w swojej ofercie loty z Wielkiej Brytanii do największych miast w Polsce. Warto pamiętać, że bilety zakupione z dużym wyprzedzeniem są tańsze od kupowanych w ostatniej chwili. Tanie linie lotnicze oferują loty z mniej popularnych lotnisk (np. Luton lub Stansted w Londynie), do których dojazd kosztuje więcej niż do tych bardziej popularnych (Heathrow, City Airport). Również godziny wylotu mogą być mniej atrakcyjne niż przy ofercie tradycyjnych przewoźników, np. bardzo wcześnie rano lub późno wieczorem. Należy o tym pamiętać przy planowaniu podróży z lotniska. Obecnie istnieje doskonale rozwinięta sieć połączeń autobusowych do Polski. Ceny biletów są zróżnicowane w zależności od terminu planowanego przejazdu, a wielu przewoźników oferuje różnego rodzaju zniżki.

➤ Podróż koleją

Kolej to szybki, ale droższy od autobusów sposób podróżowania. Bilety można kupić na stacjach, w większych biurach podróży, przez Internet, a u niektórych przewoźników także w pociągu. Na najpopularniejsze dalekobieżne trasy (np. z Londynu do Manchesteru, Liverpoolu, Leeds czy Newcastle) lepiej jest rezerwować miejsca z wyprzedzeniem.

➤ Podróż autobusem

Autobusy dalekobieżne (*coaches*) kursują przeważnie na tych samych trasach i z podobną częstotliwością co pociągi. Podróżowanie nimi jest dużo tańsze, ale czas podróży może okazać się nawet dwa razy dłuższy niż w przypadku przejazdu koleją. Główny przewoźnik National Express oferuje przewozy do największej liczby miejsc. Na najpopularniejsze trasy, a w weekendy i wakacje na wszystkie, bilety najlepiej kupować z dużym wyprzedzeniem. Na wielu trasach istnieje możliwość nabycia biletów z dużą zniżką, jeżeli są one kupowane przez Internet i odpowiednio wcześniej. Rezerwacja biletów oraz więcej informacji:

www.nationalexpress.com

➤ Komunikacja w Londynie

Metro to najszybszy sposób poruszania się po mieście. W Londynie jest dwanaście linii metra oznaczonych różnymi kolorami i tak np. *Picadilly Line* ma kolor granatowy, *Hammersmith & City* – różowy, a *Jubilee* – szary. Na każdej stacji umieszczone są mapy z kompletną siecią metra, ponadto są tam dostępne bezpłatne broszurki z mapą linii oraz ulotki informujące o cenach za przejazdy. W każdym wagonie znajduje się schemat danej trasy z poszczególnymi stacjami. Londyn podzielony jest na sześć stref (pierwsza strefa obejmuje centrum miasta). Cena biletu uzależniona jest od stref, przez które przejeżdża podróżujący. Najdroższe bilety są za trasy obejmujące pierwszą strefę. Bilet można wybrać w zależności od częstotliwości korzystania z metra:

- ✓ *Single* – bilet na podróż w jedną stronę,
- ✓ *Return* – bilet w obie strony,
- ✓ *One day travelcard* – jednodniowy bilet na nieograniczoną ilość przejazdów w określonych strefach (dotyczy również autobusów, pociągów, DLR),
- ✓ *One week travelcard* – tygodniowy bilet na określone strefy.

Dzieci poniżej 5-ego roku życia pod opieką osoby dorosłej mogą bezpłatnie podróżować po Londynie wszystkimi środkami komunikacji publicznej. Dzieci w wieku 5-10 lat mogą korzystać bezpłatnie z przejazdów autobusami oraz tramwajami bez konieczności okazywania karty ze zdjęciem. W innych pojazdach, aby podróżować na tych samych

zasadach muszą okazać kartę ze zdjęciem, chyba że towarzyszy im dorosła osoba z ważnym biletem. Zniżki na przejazdy przysługują młodzieży uczącej się w trybie dziennym oraz studentom uczelni zarejestrowanych w *Transport for London*. Dokładne informacje w języku polskim dostępne są na stronie: www.tfl.gov.uk/tfl/languages/polski. Bilet jednodniowy lub okresowy na metro pozwala również na korzystanie z innych form komunikacji (pociąg, kolejka miejska) w obrębie stref, które obejmuje oraz z autobusów we wszystkich strefach.

Oyster Card

Karta Oyster jest najtańszą formą płatności za przejazdy komunikacją miejską. Jest to elektroniczna karta, która zastępuje papierowy bilet typu *Travelcard* czy *Bus Pass*. Przy korzystaniu z karty Oyster cena biletu okresowego jest taka sama, jak przy zakupie biletu papierowego, ale dużo tańsze są jednorazowe przejazdy metrem i autobusami, opłacane z konta przedpłaconego (*Pre Pay*). Środki na karcie można ulokować z wyprzedzeniem, ale korzysta się z nich w momencie podróży. Nie tracą one ważności, a rejestracja karty pozwoli je zabezpieczyć na wypadek zgubienia lub kradzieży karty. Należy pamiętać, aby dotknąć kartą Oyster do czytnika na początku i na końcu podróży. Osoby korzystające z przedpłaconego konta, które nie dotkną czytnika zapłacą maksymalną opłatę za przejazd.

Autobusy

Autobusy miejskie to znacznie tańsza od metra forma podróżowania. Należy jednak pamiętać, że przy dłuższych trasach oraz w godzinach szczytu przejazd autobusem zajmie znacznie więcej czasu. Brytyjska komunikacja autobusowa jest doskonale rozwinięta. Mapy z trasami autobusów umieszczone są na niektórych przystankach, można je także otrzymać na stacji metra. Cena biletu zależy od jego rodzaju. Można kupić bilet jednorazowy lub okresowy.

TAXI

W Londynie można spotkać dwa rodzaje taksówek. Najpopularniejszymi, najbezpieczniejszymi i zazwyczaj droższymi są *Black cabs* (czarne taksówki). Kierowcy tych taksówek znakomicie znają Londyn, a przede wszystkim zarejestrowani są w *Public Carriage Office* (przedsiębiorstwie taksówkowym), dzięki czemu w razie jakichkolwiek problemów można zawsze dochodzić swoich praw. Taksówka może przewozić jednorazowo do pięciu osób. Podświetlony znak TAXI na dachu oznacza, że jest ona do dyspozycji. Kierowca nie może zażądać opłaty za bagaż lub dodatkowych pasażerów, ale może doliczyć do rachunku, np. opłatę za zabrudzenie pojazdu (*soiling charge*). Tabele opłat za przejazd taksówką oraz lista dodatkowych opłat zamieszczona jest na stronie: www.tfl.gov.uk

Drugim rodzajem taksówek są tzw. *mini cabs*, czyli prywatne samochody, których kierowcy zrzeszeni są w prywatnych firmach. Powinny być one tańsze od *black cabs*, ale zdarza się, że nieuczciwy kierowca zażąda bardzo wysokiej opłaty.

Mini cab można zamawiać telefonicznie lub bezpośrednio w biurach, które zazwyczaj mają siedzibę przy głównych ulicach. Kierowca *mini caba* nie powinien zatrzymać się na znak przechodnia – ten przywilej zarezerwowany jest dla kierowców *black cabs*.

Dużą popularność na rynku zyskują w ostatnim czasie przejazdy zamawiane za pośrednictwem aplikacji mobilnych na smart phone (np. Uber). Taka forma podróżowania jest tańsza i dla wielu użytkowników wygodniejsza ze względu na bezgotówkową formę zapłaty (opłata za usługę naliczana jest automatycznie i ściągana z konta bankowego podanego w aplikacji).

Uwaga!

Zdecydowanie odradzamy samotnie podróżującym kobietom wsiadanie do innych niż zamówione drogą telefoniczną mini cabów – często zdarzają się kradzieże.

Więcej informacji:

www.britishrail.com

www.nationalrail.co.uk

www.firstgreatwestern.co.uk

www.nationalexpress.com

www.virgintrains.co.uk

6. Telekomunikacja

➤ Telefon komórkowy

Posiadanie telefonu komórkowego z angielskim numerem jest podstawą poszukiwania pracy w Wielkiej Brytanii. Do wyboru są telefony wraz z kartą SIM (system na kartę) lub sam pakiet startowy, którego można używać z własnym telefonem. Można również zdecydować się na miesięczny abonament. W tym przypadku konieczne będzie potwierdzenie adresu, wyciąg z konta lub ważna karta kredytowa gwarantująca wypłacalność posiadacza. Przy zawieraniu umowy należy zawsze dokładnie zapoznać się z jej treścią, gdyż jej zerwanie przed upływem określonego terminu może wiązać się z bardzo wysokimi opłatami. Koszt zakupu zestawu startowego to około £5. Przed dokonaniem wyboru warto porównać opłaty za SMS-y, rozmowy lokalne i do innych sieci komórkowych oraz do Polski, a także sprawdzić ile będzie kosztował roaming. W Wielkiej Brytanii dostępne są usługi następujących operatorów telefonii komórkowej m.in.: Orange, Vodafone, O2, 3, T-Mobile, Virgin- Mobile, Take5, BT Lebara, GiffGaff czy też Fresh Mobile.

➤ Telefon stacjonarny

Decydując się na telefon stacjonarny należy sprawdzić, który z operatorów (np.: Virgin, Sky) jest dostępny w danej okolicy, a następnie skontaktować się z biurem obsługi klienta.

➤ Tanie rozmowy z Polską

Operatorzy zarówno telefonii komórkowych jak i telefonii stacjonarnej w ostatnim czasie znacznie obniżyli ceny połączeń do Polski i w zależności od rodzaju abonamentu, jedna minuta rozmowy z Polską może kosztować jedynie 1-2p. Istnieje również możliwość tanich rozmów z Polską za pomocą specjalnych międzynarodowych kart telefonicznych. Osoby mające dostęp do Internetu mogą skorzystać z programu Skype.

➤ Internet

W Wielkiej Brytanii bardzo szybko i bez zbędnych problemów można podłączyć w domu szerokopasmowy dostęp do Internetu tzw. **broadband**. Opłaty miesięczne rozpoczynają się od około £10, w zależności od proponowanej wielkości transferu. Z Internetu skorzystać

można również w kawiarenkach internetowych oraz bibliotekach.

7. Praca

➤ Informacje ogólne

Większość brytyjskich pracodawców wymaga dobrej znajomości języka angielskiego, dlatego warto wcześniej pomyśleć o kursie językowym. Przy szukaniu pracy przydatne będą dyplomy, świadectwa, wszelki dokumenty potwierdzające zdobyte kwalifikacje oraz umiejętności – przetłumaczone na język angielski. Dobrze przygotowane CV jest kluczem do znalezienia pracy. Pracodawcy zwracają szczególną uwagę na zakres obowiązków jakie dana osoba wykonywała na poprzednich stanowiskach oraz kwalifikacje, tzw. *personal profile* (czyli umiejętności, które mogą być przydatne do wykonywania danego zawodu). Pisząc CV należy uwzględnić następujące punkty:

- ✓ dane osobowe,
- ✓ doświadczenie zawodowe z uwzględnieniem zajmowanego stanowiska i krótkiego opisu zakresu obowiązków,
- ✓ wykształcenie,
- ✓ umiejętności/kursy,
- ✓ języki obce z uwzględnieniem stopnia biegłości, np. *English: Basic* – podstawowy, *Intermediate* – średniozaawansowany, *Communicative* – komunikatywny, *Advanced* – zaawansowany, *Fluent* – płynny w mowie i piśmie.

➤ Poszukiwanie pracy

Pomocne w znalezieniu zatrudnienia mogą okazać się zarówno państwowe urzędy zatrudnienia (*Job Centre Plus*), jak i prywatne agencje pośrednictwa pracy. Stawki za godzinę są zróżnicowane w zależności od zajmowanego stanowiska. Pracodawca powinien odprowadzić podatek oraz ubezpieczenie społeczne. Ważne jest również to, aby zakres obowiązków był szczegółowo określony, a kontrakt z pracodawcą podpisany natychmiast po podjęciu pracy wraz z dokumentem P46. Po ustaniu stosunku pracy pracodawca powinien wystawić pracownikowi dokument P45.

Bardzo popularnym sposobem poszukiwania pracy jest Internet. Swoje usługi w tym zakresie oferuje wiele portali internetowych, skierowanych do ludzi poszukujących zatrudnienia praktycznie we wszystkich branżach na wszystkich stanowiskach. Oferty pracy pogrupowane według sektora, zawodu i oczekiwań zarobkowych można przeglądać bezpośrednio na danej stronie lub zarejestrować się, by wybrane oferty otrzymywać drogą elektroniczną. Osoby z nietypowymi kwalifikacjami, powinny rozważyć zamieszczenie ogłoszenia o poszukiwaniu pracy w prasie lub Internecie.

Uwaga!

W Wielkiej Brytanii pobieranie wszelkich opłat w zamian za znalezienie pracy jest nielegalne – możesz ten fakt zgłosić na policję. Wyłudzenie pieniędzy pod pozorem opłaty rejestracyjnej również jest nielegalne.

Wybrane strony internetowe, oferujące zatrudnienie w poszczególnych sektorach:

- **Rachunkowość i finanse**

www.clickajob.co.uk
www.acjobs.com
www.cityjobs.com
www.gaapweb.com

- **Administracja/praca biurowa**

www.jobserve.co.uk
www.jobsword.co.uk
www.select.co.uk
www.telepeople.com
www.jobsfor.com

- **Opieka/zdrowie i opieka socjalna**

www.communitycare.co.uk
www.bluecare.co.uk
www.communitycare.co.uk
www.nursingabroad.net
www.chemjobs.net
www.london-probation.org.uk
www.gisajob.com/Research-jobs.html

- **Opieka nad dziećmi**

www.greatcare.co.uk
www.eezofminders.co.uk
www.childcarejobs.co.uk
www.bestbear.co.uk

- **Agencje rekrutacyjne**

www.agencycentral.co.uk
www.jobsword.co.uk/agencies.html
www.recruit-online.co.uk
www.jobsite.co.uk

- **Agencje rekrutacyjne online**

<http://www.jobserve.co.uk>
<http://www.jobsites.co.uk>
<http://www.onrec.com>
<http://www.monster.co.uk>
<http://www.jobsunlimited.co.uk>
<http://www.reed.co.uk>
<http://www.hays-montrose.co.uk>
<http://www.jobsearchers.co.uk>
<http://www.careerpath.com>
<http://www.careersinconstruction.com>
<http://www.logistics-executives.com>
<http://www.abrs.com>

<http://www.diamondresourcing.com>
<http://www.adeptive.net/eurolondon>
<http://www.michaelpage.co.uk>
<http://www.skillframe.co.uk>
<http://www.pricejam.co.uk>
<http://www.firstpeoplesolutions.co.uk>

➤ Jak sprawdzić wiarygodność pośrednika

Aby sprawdzić czy dana firma lub agencja pośrednictwa pracy jest zarejestrowana jako legalny podmiot gospodarczy działający w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (*Ltd.*) można skorzystać z następującej strony internetowej: www.companieshouse.gov.uk Jeśli dana firma nie posiada wpisu, znaczy to, że nie istnieje legalnie jako spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Firmy mogą funkcjonować także jako tzw. *Partnership* (czyli spółka cywilna, nieobjęta obowiązkiem rejestracji) lub tzw. *Sole trade* (czyli jednoosobowa spółka, również nieobjęta obowiązkiem rejestracji). W praktyce jednak każda duża firma lub agencja pośrednictwa zarejestrowana jest jako spółka z o.o. (*Ltd.*) Przy wyborze firmy lub agencji pośrednictwa warto zwrócić uwagę na kilka spraw: zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i w Irlandii za usługi agencji pośrednictwa pracy płaci potencjalny pracodawca. Należy być ostrożnym jeśli w ogłoszeniu lub w ofercie pracy nie podano pełnego adresu siedziby biura agencji. Jeśli w ogłoszeniu podano jedynie numer komórkowy (rozpoczynający się od 07 lub +447) również należy być czujnym. Szanująca się agencja powinna posiadać numer stacjonarny (np. w Londynie zaczynający się od 020 lub +4420 z zagranicy) Każda agencja musi być zarejestrowana w *HM Revenue & Customs*, czyli brytyjskim urzędzie podatkowym. Każda działalność gospodarcza ma zatem odpowiedni numer rejestracyjny. Legalnie działająca firma nie będzie się obawiała podania tego numeru. Największe agencje pośrednictwa pracy zarejestrowane są w *Recruitment & Employment Confederation (REC)*, czyli Konfederacji Rekrutacji i Zatrudnienia. Z REC można skontaktować się:

The REC
Dorset House
First Floor
27-45 Stamford Street
London
SE1 9NT
Main telephone: +44 (0) 20 7009 2100
Fax: +44 (0) 20 7935 4112
email: info@rec.uk.com.

Bądź ostrożny!

Na stronie internetowej www.kraz.praca.gov.pl znajdują się wykazy agencji wpisanych do Krajowego Rejestru Agencji Zatrudnienia (KRAZ). Każda agencja wpisana do rejestru otrzymuje certyfikat uprawniający ją do prowadzenia działalności. Jeżeli takiego certyfikatu nie posiada, to znaczy że działa nielegalnie.

➤ Wolontariat

Największą korzyścią płynącą z pracy jako wolontariusz jest zdobywanie wiedzy, doświadczenia zawodowego oraz doskonalenie znajomości języka. W ten sposób można również uzyskać wymagane dla znalezienia pracy referencje. W Wielkiej Brytanii działa wiele organizacji, które oferują pracę wolontariuszom. Kandydat na wolontariusza może zostać

poproszony o przedstawienie referencji (od poprzedniego pracodawcy, organizacji lub osoby prywatnej, która będzie mogła potwierdzić uczciwe zamiary), zaświadczenia o niekaralności, czyli *DBS check* – więcej na stronie www.crb.gov.uk. Następnie odbędzie się rozmowa kwalifikacyjna.

Strony internetowe z ofertami dla wolontariuszy:

www.do-it.org.uk

www.cat.org.uk

www.volunteering.org.uk

www.timebank.org.uk

www.bunac.org.uk

www.vde.org.uk

www.charityjob.co.uk

www.redcross.org.uk

www.wrvs.org.uk

➤ **Podatki i potrącenia z wynagrodzenia**

Każda osoba rozpoczynająca pracę otrzymuje w miejscu zatrudnienia do wypełnienia formularz *PAYE – notice of new employee* (P46). Więcej informacji na ten temat dostarczy Urząd Podatkowy, czyli *HM Revenue & Customs*. Wyliczenie potrąceń z wynagrodzenia należy do obowiązku pracodawcy. Jeżeli poza podatkami i składkami ubezpieczeniowymi pracodawca dokonuje potrąceń za ubiór służbowy lub transport, to wynagrodzenie po odliczeniach musi być na poziomie co najmniej płacy minimalnej.

Więcej informacji na stronie:

<https://www.gov.uk/national-minimum-wage/who-gets-the-minimum-wage>

lub pod numerem telefonu 0800 917 2368. Przed podpisaniem umowy można zwrócić się o poradę do Biura Porad Obywatelskich (patrz: *Citizen Advice Bureau*).

➤ **Rejestracja własnej działalności Numer Ubezpieczenia Społecznego– National Insurance Number (NIN)**

Posiadanie tego numeru jest obowiązkowe dla każdego, kto podejmuje pracę w Wielkiej Brytanii. Jest to pierwsza formalność, której należy dokonać po przyjeździe do Zjednoczonego Królestwa. Numer ten potwierdza rejestrację w brytyjskim systemie podatkowym i ubezpieczeń społecznych. Jest to odpowiednik polskiego numeru NIP. Posiadanie numeru leży w Twoim interesie, ponieważ umożliwia prawidłowe odprowadzanie składek na konto przyszłej emerytury oraz korzystanie z przysługujących przywilejów. Również pracodawca będzie wymagać posiadania tego numeru. Osoby samozatrudnione mają również obowiązek uzyskania NIN. Aktualne stawki ubezpieczenia dla osób zatrudnionych i samo zatrudnionych znajdziesz na stronie: <https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-national-insurance-contributions>

W celu uzyskania numeru musisz zadzwonić na numer 0345 6000 643 w godzinach od 8:00 – 20:00 i umówić się na spotkanie. W trakcie rozmowy zostaniesz poproszony o podanie imienia, nazwiska, daty urodzenia i adresu zamieszkania w Wielkiej Brytanii, pod który zostanie wysłane zawiadomienie o miejscu, dacie i godzinie rozmowy. W zawiadomieniu zostanie przysłana lista dokumentów, które powinieneś ze sobą zabrać. Podanie możesz złożyć również w najbliższym Urzędzie Pracy tzn. *Job Centre Plus* (adresy można sprawdzić na stronie <https://www.gov.uk/contact-jobcentre-plus> lub Urzędzie ds. Ubezpieczeń

Spółecznych (*Social Security Office*). Przed podjęciem decyzji o rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej (*self employment* – samozatrudnienie) trzeba rozważyć plusy i minusy takiego rozwiązania. Do plusów można zaliczyć: możliwość odliczenia od dochodu takich kosztów jak paliwo, podróże służbowe, a jeżeli pracuje się w domu, to także części czynszu za mieszkanie oraz opłat za media. Oznacza to niższe podatki oraz bycie swoim własnym szefem, a także samodzielne ustalanie godzin pracy i wymiaru urlopu.

Do minusów niewątpliwie zaliczyć trzeba brak pewności uzyskania stałego dochodu oraz obowiązek płacenia składek na fundusz emerytalny. Obowiązkiem osoby samozatrudnionej jest zgłoszenie rozpoczęcia działalności w HM Revenue and Customs. Więcej pod adresem: <https://www.gov.uk/working-for-yourself/what-you-need-to-do>

Small Business Service to agencja pomagająca osobom przechodzącym na samo zatrudnienie - www.smallbusiness.co.uk

➤ **Prawa pracownicze**

Wszyscy pracownicy w Wielkiej Brytanii mają podstawowe prawa pracownicze m.in.:

- ✓ prawo do wynagrodzenia nie niższego od ustawowej płacy minimalnej,
- ✓ prawo do płatnego urlopu,
- ✓ ochrona przed dyskryminacją (ze względu na płeć, rasę, wiek, niepełnosprawność, religię czy orientację seksualną),
- ✓ prawo do przerwy na odpoczynek w czasie pracy.

➤ **Minimalna stawka krajowa**

Wszyscy pracownicy w Zjednoczonym Królestwie mają prawo do otrzymywania minimalnej stawki za wykonywaną pracę. W świetle brytyjskiego prawa pracownikiem jest zarówno osoba posiadająca umowę o pracę, jak i osoba wykonująca pracę bez umowy, nie będąca osobą samozatrudnioną. Umowa o pracę nie musi mieć formy pisemnej, może być zawarta w formie ustnej lub wynikać z samego faktu wykonywania pracy. Nie ma znaczenia, czy umowa została podpisana bezterminowo, czy na okres tymczasowy. Prawo do minimalnego wynagrodzenia przysługuje pracownikom pracującym w niepełnym wymiarze godzin, dorywczym, pracującym na akord bez względu na doświadczenie. Również bez względu na częstotliwość otrzymywania wynagrodzenia (miesięcznie, tygodniowo lub dniówki). Minimalne wynagrodzenie nie przysługuje niektórym uczniom przyuczającym się do zawodu, a także w pewnych przypadkach studentom odbywającym staż w ramach studiów w Wielkiej Brytanii. W razie jakichkolwiek wątpliwości czy w danym przypadku przysługuje minimalne wynagrodzenie, można zadzwonić na infolinię pod numer: 0300 123 1100

Stawki płacy minimalnej obowiązujące od kwietnia 2017 roku:

- £7.50 – dla osób w wieku 25 lat i starszych,
- £7.05 – dla osób w wieku 21-24 lat,
- £5.60 – dla osób w wieku 18-20 lat,
- £4.05 – dla osób poniżej 18 roku życia,
- £3.50 – dla stażystów.

Jeżeli pracodawca dokonuje odliczeń od wynagrodzenia za ubiór służbowy, transport do pracy lub opłaty agencyjne, to wynagrodzenie po odliczeniach nie może być niższe niż płaca minimalna. Jedyne odliczenie, które obniży wynagrodzenie poniżej płacy minimalnej, może mieć miejsce tylko wtedy, gdy pracodawca zapewnia zakwaterowanie.

➤ **Wynagrodzenie za pracę w systemie akordowym**

Wynagrodzenie niektórych pracowników kalkulowane jest, nie na podstawie liczby przepracowanych godzin, lecz w zależności od konkretnie wykonanej pracy, np. liczby wyprodukowanych sztuk lub ilości wykonanych czynności (osoby sprzątające w hotelach są często opłacane na podstawie liczby posprzątaných pokoi). Takie zatrudnienie nazywa się pracą na akord (*piece rate*). W sytuacji, gdy pracodawca kontroluje czas wykonywanej pracy w systemie akordowym jest on zobowiązany zapewnić pracownikom stawkę, która nie będzie niższa od krajowej stawki minimalnej za godzinę pracy. Jeśli czas wykonywania pracy na akord nie jest kontrolowany przez pracodawcę, pracownik musi otrzymać minimalną legalną stawkę za każdą przepracowaną godzinę albo „właściwą” płacę za każdą wyprodukowaną sztukę lub wykonaną czynność. „Właściwa” płaca jest zdeterminowana czasem, jaki zajmuje wyprodukowanie produktu lub wykonanie czynności przeciętnemu pracownikowi. Pracodawca musi wykonać próby na wszystkich lub reprezentatywnej części swoich pracowników, wykonujących daną czynność/produkcujących daną rzecz. Aby skalkulować „właściwą” płacę, czas który dana czynność zabiera przeciętnemu pracownikowi należy pomnożyć przez 1,2. Według prawa, pracodawca musi powiadomić każdego pracownika na piśmie, przed rozpoczęciem pracy akordowej, o przeciętnej stawce za każdą wyprodukowaną sztukę lub wykonaną czynność, opartą na wcześniejszych badaniach. Jeśli dokument ten nie jest sporządzony według obowiązujących przepisów, pracodawca musi wypłacić wynagrodzenie na podstawie minimalnej stawki krajowej.

➤ **Dyskryminacja**

Zgodnie z prawem nikt nie może być dyskryminowany w pracy ze względu na rasę (narodowość), płeć, wiek, niepełnosprawność, orientację seksualną lub przynależność (brak przynależności) do związku zawodowego. Dyskryminacja może mieć formę bezpośrednią, gdy pracodawca gorzej traktuje konkretną osobę (zastrasza, używa obraźliwych określeń pod jej adresem, obarcza ją dużo większą ilością obowiązków niż innych pracowników lub przyznaje dużo niższe wynagrodzenie niż innym osobom). Dyskryminacja pośrednia ma miejsce, gdy gorsze traktowanie dotyka pewną grupę osób, np. kobiety.

➤ **Przerwy na odpoczynek**

Osoby, których dzień roboczy trwa ponad sześć godzin mają prawo do 20-minutowej przerwy na odpoczynek. W przypadku pracowników mających 18 lat lub mniej jest to prawo do 30-minutowej przerwy po czterech i pół godzinach pracy.

➤ **Godziny pracy**

Nie można wymagać od pracownika, bez jego pisemnej zgody, by pracował więcej niż 48 godzin tygodniowo. Pracodawca może poprosić o rezygnację z tego prawa, ale nie może nikogo do tego zmuszać.

➤ **Praca w nocy**

Osoby, które regularnie pracują w nocy, nie powinny pracować dłużej niż 8 godzin w każdym okresie 24-godzinny. Osobom pracującym regularnie na nocną zmianę przysługuje również prawo do bezpłatnych badań kontrolujących ich stan zdrowia.

➤ **Urlop**

Urlop zaczyna być naliczany od pierwszego przepracowanego dnia. Obecnie pracownikowi zatrudnionemu na pełen etat przysługuje 5,6 tygodni (28 dni) urlopu rocznie. Pracujący w systemie part-time mają prawo do takiego systemu naliczania urlopu. Dla kogoś kto pracuje 4 dni w tygodniu obliczanie dni urlopowych wygląda następująco: 4 dni pracy pomnożone przez współczynnik (5,6) – $4 \times 5,6 = 22,4$ dni urlopu. Do urlopu mogą być wliczone dni ustawowo wolne od pracy (święta państwowe tzw. Bank Holiday). Pracodawca może kontrolować, w jakim okresie pracownik wykorzystuje urlop. Pracownicy powinni otrzymać taką samą pensję podczas urlopu jak w czasie pracy. Pracownikom, którzy nie wykorzystali całego urlopu przed wygaśnięciem umowy o pracę, należy się wypłata wynagrodzenia za każdy niewykorzystany dzień. Więcej informacji:

<http://www.acas.org.uk/index.aspx?articleid=1374>

Uwaga!

Czasami biura pośrednictwa pracy próbują obejść przepisy dotyczące urlopu, twierdząc, że płaca za urlop jest wliczona w stawkę godzinową i w związku z tym pracodawca nie musi wypłacać poborów podczas urlopu. Jeśli zgadzasz się na takie rozwiązanie, powinno być ono jasno opisane w umowie o pracę.

➤ Umowa o pracę

Umowa o pracę powinna być zawarta na piśmie. W umowie powinny znaleźć się:

- ✓ nazwa stanowiska i jego opis,
- ✓ nazwisko bezpośredniego przełożonego,
- ✓ miejsce pracy,
- ✓ liczba godzin do przepracowania tygodniowo,
- ✓ godziny pracy,
- ✓ wysokość wynagrodzenia,
- ✓ częstotliwość i sposób wypłaty, wynagrodzenia,
- ✓ prawo do urlopu,
- ✓ warunki rozwiązania umowy.

Pracodawca ma prawo zrobić kopie dokumentów tożsamości pracownika, ale nie może zatrzymać oryginałów. Pracodawca odlicza z pensji i opłaca w imieniu pracownika składki na ubezpieczenie społeczne i odprowadza podatki.

Na odcinku z wypłatą (*Payslip*), który pracodawca powinien przekazać pracownikowi przy każdej wypłacie powinny być wyszczególnione:

- ✓ kwota brutto (*gross amount*) i netto (*takehome pay*) wynagrodzenia,
- ✓ nazwa pracodawcy,
- ✓ potrącenia na podatek i ubezpieczenie społeczne,
- ✓ inne odliczenia.

Odcinki z wypłatą są bardzo ważne i mogą okazać się przydatne, np. przy składaniu wniosku o kredyt, wynajmowaniu mieszkania lub staraniu się o zasiłki. Jeśli pracodawca oferuje pracę bez konieczności opłacania ubezpieczenia społecznego i podatku (pracownik otrzymuje gotówkę do ręki bez odcinków z wypłatą), łamie prawo. Pracownik w takiej sytuacji także naraża się na konflikt z wymiarem sprawiedliwości oraz traci prawo do zasiłków socjalnych. Również w przypadku ewentualnego sporu z pracodawcą lub konieczności dochodzenia praw pracowniczych szanse pracowników zatrudnionych nielegalnie są bardzo małe.

➤ Inne prawa pracownicze

Do obowiązków pracodawcy należy zapewnienie pracownikowi bezpiecznego środowiska

pracy. Dalsze informacje na temat BHP uzyskać można na stronie internetowej Health and Safety Executive (HSE): <http://www.hse.gov.uk>

Informacje w języku polskim:

<http://www.hse.gov.uk/languages/polish/index.htm>

Kontakt:

telefon: 0300 003 1747

➤ **Prawa pracowników agencyjnych**

Agencja pracy to ogólny termin, który może określać dwa rodzaje pośrednictwa pracy. Agencja pośredniczy jedynie w znalezieniu pracownika dla firmy i na tym kończy się jej rola. Kandydata do pracy zatrudnia zainteresowana firma i to ona wypłaca mu pensję. Agencja pracy tymczasowej – agencja rekrutuje pracownika, opłaca go, czasami też oferuje mieszkanie i dojazd do pracy. Sama praca jednak wykonywana jest dla klienta agencji i to on decyduje, w jaki sposób ma być wykonana. Osobom zatrudnionym wynagrodzenie wypłacane jest przez agencje, które dokonują również potrąceń tytułem podatków i składek na ubezpieczenia społeczne. Prawa przysługujące pracownikom agencyjnym:

- ✓ Pracownikowi agencji przysługuje minimalne wynagrodzenie.
- ✓ Podlega on prawu regulującemu czas pracy – przerwy w pracy, urlopy, limit przepracowanych tygodniowo godzin.
- ✓ Ma on prawo przystąpienia do związków zawodowych.
- ✓ Przysługuje mu ochrona przed dyskryminacją.

Ponadto:

- ✓ Agencja w momencie oferowania pracy musi przedstawić kandydatowi do pracy pełne warunki zatrudnienia na piśmie – nazwę firmy, datę rozpoczęcia pracy, rodzaj pracy, miejsce pracy, ewentualne ryzyko związane z daną pracą, wymagane doświadczenie i kwalifikacje, stawkę godzinową.
- ✓ Agencja musi zapłacić za wykonaną pracę, nawet jeśli nie otrzymała zapłaty od firmy, dla której wykonywana była praca.
- ✓ Agencja nie ma prawa pobierać opłat za znalezienie pracy.
- ✓ Nie może również uzależniać znalezienia pracy od skorzystania z płatnych usług, np. napisania CV.
- ✓ Jeżeli agencja świadczy usługi, za które ma prawo pobierać opłaty, musi przedstawić na piśmie wszystkie szczegóły wraz z terminem wypowiedzenia dla korzystania z powyższych usług.
- ✓ Agencja nie może zabronić pracownikowi rejestracji w innych agencjach.
- ✓ Jeżeli pracodawca odmawia podpisania wykazu godzin, do obowiązków agencji należy ustalenie faktycznej liczby przepracowanych godzin oraz zapłacenie wynagrodzenia.
- ✓ Agencja przed skontaktowaniem się z pracodawcą ma obowiązek sprawdzić tożsamość przyszłego pracownika. Agencja nie gwarantuje znalezienia pracy.

Więcej informacji na temat praw pracowników agencyjnych:

<https://www.gov.uk/agency-workers-your-rights/overview>

➤ **Sprawy sporne**

Problemy z pracodawcą można spróbować rozwiązać na drodze nieoficjalnej rozmowy. Jeżeli jednak nie jest to możliwe lub sprawa jest poważna, należy zwrócić się do pracodawcy w

sposób oficjalny zachowując określone procedury. W przypadkach, gdy pracodawca nie wypłacił pełnego wynagrodzenia, w niewłaściwy sposób traktuje osoby zatrudnione lub zleca wykonanie pracy, która wykracza poza zakres obowiązków określonych umową, pracownik może wnieść zażalenie. Pierwszym krokiem jest napisanie listu do pracodawcy. List powinien zawierać opis zdarzenia, nazwiska oraz stanowiska osób zaangażowanych, stwierdzenie, że zażalenie jest wnoszone w zgodzie z ustawową procedurą rozwiązywania sporów oraz opis wszelkich prób rozwiązania problemu, które były już wcześniej podjęte. Następnie pracodawca powinien zorganizować spotkanie w celu omówienia zażalenia i poinformowania pracownika o swojej decyzji. Jeżeli rozwiązanie nie jest satysfakcjonujące dla pracownika, może on pisemnie poinformować pracodawcę o zamiarze wniesienia odwołania oraz uzasadnić swoje stanowisko. Procedura odwołania w miejscu pracy kończy się posiedzeniem odwoławczym, na którym zapada ostateczna decyzja. Jeżeli pracownik nadal nie jest zadowolony z rozstrzygnięcia, może wnieść sprawę do sądu.

➤ **Postępowanie dyscyplinarne**

Pracodawca powinien pisemnie poinformować o swoich uwagach pod adresem pracownika. Kolejnym krokiem jest zorganizowanie spotkania, na które może zostać zaproszony, np. przedstawiciel związków zawodowych. Podczas spotkania pracownik powinien mieć możliwość złożenia wyjaśnień. Następnie zapada decyzja, od której pracownik może się odwołać.

➤ **Rozwiązywanie sporów – ACAS**

W Wielkiej Brytanii działa organizacja powołana do rozwiązywania sporów pracowniczych między pracodawcą a pracownikiem o nazwie ACAS. Działania ACAS mają formę mediacji i są bezpłatne. ACAS udziela również informacji dotyczących praw i obowiązków pracodawców i pracowników:

infolinia: 0300 123 1100, www.acas.org.uk

Jeśli nie udaje się rozwiązać sporu w sposób ugodowy, zarówno pracownik jak i pracodawca ma możliwość pozwania drugiej strony do trybunału pracy (*employment tribunal*), adres internetowy, pod którym zamieszczono szczegółowe informacje o procedurach sądowych to: <https://www.gov.uk/employment-tribunals>

➤ **Brytyjskie związki zawodowe - Zakres działalności**

W wielu zakładach pracy działają związki zawodowe, strzegące praw pracowników. Są one niezależne od pracodawców oraz władz i dążą do poprawy warunków pracy. Zapewniają one swoim członkom fachową poradę oraz wsparcie w rozwiązywaniu problemów pracowniczych. Jedynie związki zawodowe mają ustawowe prawo reprezentować pracowników podczas postępowania dyscyplinarnego. Każdy ma prawo należeć do takiego związku. Średni koszt przynależności do związku wynosi ok. £2 na tydzień dla pracujących w niepełnym wymiarze godzin ok. £4 dla osób pracujących na pełnym etacie. Związki zawodowe gwarantują ochronę i reprezentację w pracy. Mogą wpłynąć na polepszenie wynagrodzenia, warunków pracy, zdrowia i bezpieczeństwa oraz na decyzje o wystąpieniu pracownika na dodatkowe szkolenia. Związek może zapewnić wsparcie ofiarom mobbingu, dyskryminacji lub w przypadku zwolnienia. Aby odnaleźć odpowiedni dla siebie związek zawodowy najlepiej skorzystać ze strony:

www.worksmart.org.uk/unionfinder

www.tuc.org.uk/tuc/unions_main.cfm

TUC

Kongres Związków Zawodowych (TUC) jest organizacją zrzeszającą związki zawodowe na terenie Zjednoczonego Królestwa. W jego skład wchodzi ponad 70 związków, które razem zrzeszają ponad 7 milionów członków. Kongres Związków Zawodowych TUC jest niezależny od pracodawców, rządu i jakiegokolwiek partii politycznej.

Największe związki zawodowe w Wielkiej Brytanii

- **GMB**

Dla osób zatrudnionych w sektorze produkcyjnym, przemyśle spożywczym, w turystyce, oraz usługach publicznych.

www.gmb.org.uk

- **UCATT**

Dla osób zatrudnionych w przemyśle budowlanym.

www.ucatt.org.uk

- **UNISON**

Dla osób zatrudnionych w sektorze usług publicznych.

www.unison.org.uk

- **UNITE**

Związek zawodowy, który powstał z połączenia T&G i Amicus. Obejmuje prawie wszystkie branże zatrudnienia.

www.unitetheunion.com

8. Prawo na co dzień

➤ **Bezpieczeństwo**

Zagrożenie przestępczością jest podobne jak w innych państwach Europy Zachodniej. W ostatnim okresie w Anglii i Walii notuje się wzrost przestępczości z użyciem przemocy. Narażone na tego typu przemoc są zwłaszcza osoby przebywające w godzinach późnowieczornych w miejscach, w których gromadzi się młodzież nadużywająca alkoholu. Ofiary przestępstw mają prawo starać się o odszkodowanie; instytucją powołaną do pomocy w tych sprawach jest Criminal Injuries Compensation Authority (CICA). Dodatkowe informacje można uzyskać na stronie internetowej: <https://www.gov.uk/government/organisations/criminal-injuries-compensation-authority>.

Przestępczość w Londynie nie odbiega od standardów innych metropolii. Tak jak w każdym dużym mieście, należy zachować środki ostrożności. Odpowiednie wskazówki można znaleźć m. in. na stronach internetowych londyńskiej policji (<http://content.met.police.uk/Home>). Najczęściej popełniane przestępstwa to zakłócanie porządku publicznego, przemoc, kradzieże, włamania, rozboje.

Policja brytyjska ma obowiązek przyjmowania zawiadomień o kradzieży dokumentów i mienia. Jednak ze względu na dużą ilość tych zgłoszeń, policja często odmawia wydawania odpowiedniego zaświadczenia.

Picie alkoholu w miejscach publicznych jest dozwolone chyba że lokalne przepisy stanowią inaczej. W niektórych miejscach spożywanie alkoholu może być czasowo zabronione (Designated Public Places Orders). Niezgodne z prawem jest spożywanie alkoholu w środkach komunikacji miejskiej.

➤ **Zatrzymanie Stop and Search**

Policja ma prawo zatrzymać i przeszukać każdą osobę. Zatrzymany musi być traktowany z szacunkiem i może poprosić o kopię formularza 5090 z danymi oficera dokonującego zatrzymania oraz wyjaśnieniem powodu zatrzymania. Kontrola osobista może zostać przeprowadzona wyłącznie przez funkcjonariusza tej samej płci. W Wielkiej Brytanii nie ma obowiązku posiadania przy sobie dokumentów tożsamości. W razie zatrzymania należy jedynie podać imię nazwisko oraz adres zamieszkania. Funkcjonariusze policji noszą broń palną tylko w wyjątkowych okolicznościach.

➤ **Kontakt z policją**

W razie znalezienia się w bezpośrednim niebezpieczeństwie, w przypadkach nagłego zagrożenia życia, poważnych przestępstw, lub kiedy jest się świadkiem popełnianego właśnie przestępstwa, gdy konieczna jest natychmiastowa interwencja policji należy dzwonić na numer **999** (istnieje możliwość rozmowy także w języku polskim). Rozmowy z tym numerem są bezpłatne z jakiegokolwiek telefonu. Z telefonu komórkowego można również dzwonić pod numer **112**.

➤ **Skargi na policję**

Skargę na funkcjonariusza policji można złożyć osobiście w każdym komisariacie (*enquiry office*). Można również skontaktować się z *Independent Police Complaints Commission*: <https://www.ipcc.gov.uk/>

Pamiętaj!

Niezgodne z prawem jest:

- ⊗ **zaśmiecanie miejsc publicznych,**
- ⊗ **zakłócanie porządku publicznego przez osobę w stanie nietrzeźwym,**
- ⊗ **posiadanie noża, rozpylaczy zawierających gaz, latarek z paralizatorem oraz jakiegokolwiek innej broni w miejscach publicznych nawet do obrony własnej,**
- ⊗ **posiadanie broni palnej bez zezwolenia,**
- ⊗ **akty wandalizmu np. rysowanie graffiti na ścianach.**

➤ **Narkotyki**

Posiadanie, używanie oraz dostarczanie narkotyków (np. marihuana, heroina, kokaina) jest niezgodne z prawem. Policja prowadzi regularne działania przeciwko dealerom narkotykowym.

➤ **Alkohol**

Sprzedawanie alkoholu osobom poniżej 18-ego roku życia jest nielegalne. Nie wolno spożywać alkoholu w miejscach publicznych oznaczonych jako: *alcohol-freezone* (strefa wolna od alkoholu). W lokalach z koncesją legalnie spożywać alkohol mogą jedynie osoby, które ukończyły 18 lat, a niezgodne z prawem jest sprzedawanie alkoholu osobom nietrzeźwym.

➤ **Papierosy**

Od 1 lipca 2007 obowiązuje zakaz palenia w miejscach publicznych.

➤ **Przemoc domowa**

Zgodnie z prawem przemoc domowa to groźby, przemoc lub nękanie (fizyczne, psychiczne, seksualne, emocjonalne lub ekonomiczne) pomiędzy dorosłymi, którzy są w związku partnerskim lub są członkami tej samej rodziny. Przemoc może mieć miejsce w małżeństwie, bądź konkubinacie. Ofiarami mogą być zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Przemoc bardzo często skierowana jest również przeciwko dzieciom. Ludzie doświadczają przemocy domowej bez względu na narodowość, wiek, orientację seksualną, pochodzenie etniczne czy niepełnosprawność. Mimo że napastnik za tę sytuację często obwinia swoją ofiarę, należy pamiętać, że nie ma usprawiedliwienia dla przemocy domowej i odpowiedzialność zawsze ponosi osoba dopuszczająca się opisanych wyżej zachowań. Pamiętaj, że masz prawo czuć się bezpiecznie we własnym domu. Przemoc domowa rzadko jest przypadkiem jednorazowym. Akty przemocy zwykle stają się coraz częstsze i poważniejsze. Przypadki przemocy w rodzinie należy zgłaszać na policję, która może pomóc ochronić ofiary przemocy przed dalszą krzywdą oraz skierować je do właściwych organizacji, które udzielają wsparcia w takich sytuacjach. Numer na infolinię dla ofiar przemocy domowej: **0808 2000 247** (numer bezpłatny, czynny całą dobę, możliwość rozmowy w języku polskim przy pomocy tłumacza).

Crimestoppers

Niezależna organizacja charytatywna, do której można anonimowo zgłaszać przestępstwa.

✓ **0800 555 111** – infolinia, która działa 24 godziny na dobę, siedem dni w tygodniu.

Przestępstwa można również zgłaszać wypełniając formularz na stronie:

www.crimestoppers-uk.org

Victim Support

Niezależna organizacja charytatywna pomagająca ludziom, którzy stali się ofiarami przestępstw. Służy ona bezpłatnymi, poufnymi poradami, praktyczną pomocą oraz wsparciem emocjonalnym:

0808 16 89 111 – infolinia Victim Support: www.victimsupport.org.uk

➤ **Prawo na co dzień**

Każde przestępstwo powinno być zgłoszone na policję. Jest to szczególnie ważne przy kradzieży dokumentów. Zawsze warto zapytać o numer protokołu, który może okazać się przydatny, np. przy ubieganiu się o odszkodowanie lub przy składaniu wniosku o nowy paszport (w przypadku kradzieży dokumentów tożsamości).

➤ **Przestępstwa z wykorzystaniem danych osobowych (ID fraud)**

W Wielkiej Brytanii coraz większym problemem są przestępstwa związane z kradzieżą tożsamości. Przestępcy dla osiągnięcia korzyści majątkowej wykorzystują cudze dane osobowe, np. zakładają konto bankowe wykorzystując dane innej osoby i następnie je zadłużają. Ofiara o przestępstwie dowiaduje się zazwyczaj, gdy otrzyma wezwanie do zapłaty należności, o których nic nie wie.

• **Jak działają przestępcy?**

- ✓ Przeszukują kosze na śmieci w poszukiwaniu wyciągów z konta, korespondencji w sprawach podatkowych, starych rachunków za wodę czy prąd lub dokumentów ubezpieczeniowych.
- ✓ Przestępca często mieszka w tym samym budynku co ofiara i ma dostęp do jej poczty np. poprzez korzystanie z tej samej skrzynki pocztowej.
- ✓ Korzystają także z informacji zostawianych na stronach internetowych. Mogą również wysyłać maile przypominające te np. z banku z pytaniem o informacje osobiste.
- ✓ Mogą także skopiować informacje z karty w czasie płacenia lub korzystania z bankomatu.
- ✓ Przestępcy często dzwonią, podając się za pracowników banku, councilu lub policji z prośbą o uaktualnienie danych osobowych.
- ✓ Mogą również użyć kradzionych lub znalezionych dokumentów.

• **Jak się chronić?**

- ✓ Zawsze zgłaszaj na policję utratę dokumentów takich jak paszport czy dowód osobisty.
- ✓ Zawsze niszczone ważne dokumenty przed ich wyrzuceniem.
- ✓ Za każdym razem, gdy zmieniasz adres zamieszkania informuj o tym bank i inne instytucje, z którymi jesteś w ciągłym kontakcie.
- ✓ Zawsze korzystaj również z usługi *Royal Mail Redirect*, aby przekierowywać pocztę pod nowy adres.
- ✓ Jeżeli wyjeżdżasz na dłuższy czas rozważ usługę *Keep Safe* – poczta przechowuje całość korespondencji przez okres do dwóch miesięcy i dostarcza ją po Twoim powrocie.
- ✓ Jeżeli dzielisz ten sam adres z wieloma obcymi osobami, do których nie masz zaufania, możesz skorzystać z usługi pocztowej o nazwie *PO boxes* (skrzynka pocztowa). Więcej informacji na stronie: <http://www.royalmail.com>
- ✓ Nie korzystaj z bankomatu, jeśli zaobserwujesz coś podejrzanego. Przy płaceniu kartą nigdy nie trać jej z oczu.
- ✓ Sprawdź wiarygodność dzwoniącego. Zapytaj o jego imię i nazwisko. Oddzwoń do instytucji, z której do Ciebie dzwonił i poproś o połączenie z tą osobą.
- ✓ Dokumenty przechowuj w bezpiecznym miejscu. Nigdy nie zostawiaj ich w samochodzie.
- ✓ Nie noś również wszystkich dokumentów przy sobie.
- ✓ Jeżeli list z kartą bankową lub wyciągiem z banku nie przyszedł w wyznaczonym czasie, skontaktuj się z bankiem.
- ✓ Nikomu nie podawaj swojego numeru PIN karty do bankomatu, nigdzie go również nie zapisuj.

Przestępstwo oszustwa można zgłosić za pośrednictwem strony Action Fraud, która zawiera również szereg przydatnych informacji i uwag:

<http://www.actionfraud.police.uk/>

➤ **Straż pożarna**

Do straży pożarnej można się zwrócić po bezpłatne porady w zakresie rozpoznawania

zagrożeń pożarowych, instalacji darmowych czujników dymu oraz zachowania się w czasie pożaru. Czujniki dymu to urządzenia alarmowe wykrywające dym w najwcześniejszym stadium pożaru, co pozwala na bezpieczną ewakuację. Powinny one zostać zainstalowane na każdej kondygnacji, ale nie w kuchni, gdzie mogą być przypadkowo aktywowane. W razie pożaru należy dzwonić na numer **999**.

➤ **Jazda na rowerze**

Rower musi posiadać sprawne hamulce oraz przednie i tylne światła do jazdy po zmierzchu. Rowerem nie można poruszać się po autostradach oraz ścieżkach, które nie są oznaczone jako rowerowe. Jazda na rowerze pod wpływem narkotyków lub alkoholu jest niezgodna z prawem. Zabronione jest także przewożenie pasażera na rowerze przeznaczonym dla jednej osoby.

Kierowcy

➤ **Jazda samochodem**

Kierowca musi posiadać prawo jazdy ważne na terenie Wielkiej Brytanii, ubezpieczenie dla kierowcy danego pojazdu, certyfikat MOT dla samochodów starszych niż 3 lata (odpowiednik polskiego badania technicznego) oraz *Tax Disc* (okrągła naklejka zaświadczająca o opłaceniu podatku za samochód umieszczona na przedniej szybie).

➤ **Prawo jazdy**

Wielka Brytania honoruje prawa jazdy wydane przez inne państwa członkowskie UE, co oznacza, że obywatele Polscy mieszkający na terenie WB nie mają obowiązku wymiany prawa jazdy. Posiadacze polskiego prawa jazdy są uprawnieni do prowadzenia pojazdów wszystkich kategorii nim objętych do czasu utraty przez dokument ważności lub do momentu kiedy osiągną wiek zobowiązujący do odnowienia dokumentu. Osoby które nie posiadają ważnego prawa jazdy, muszą złożyć wniosek (dostępny m.in. na poczcie) o prawo jazdy tymczasowe (*Provisional Driving Licence*), a następnie po odbyciu kursu zapisać się na egzamin z teorii i praktyki, by otrzymać prawo jazdy pełne. Wszyscy kierowcy muszą spełniać minimalne brytyjskie wymagania wiekowe:

- ✓ samochód osobowy i motocykl – 17 lat,
- ✓ pojazdy średnich rozmiarów – 18 lat,
- ✓ duże ciężarówki i autobusy – 21 lat.

Jeśli chcesz wymienić polskie prawo jazdy na angielskie wystarczy udać się do urzędu pocztowego (*Post Office*) i poprosić o druk D1 oraz zestaw aplikacyjny D750 (karta ze zdjęciem), wypełniony druk należy odesłać do DVLA adres: DVLA – Swansea, SA99 1BU. Więcej informacji na temat prawa jazdy w Wielkiej Brytanii można uzyskać na stronie DVLA www.dvla.gov.uk.

Uwaga!

Posiadacze prawa jazdy z uprawnieniami zawodowymi (np. kierowcy autobusów) są zobowiązani do zarejestrowania się w DVLA i otrzymania tzw. „części papierowej” brytyjskiego prawa jazdy. Szczegóły na stronie internetowej DVLA.

✓ **Rejestracja pojazdu**

Polskie samochody poruszające się po drogach Zjednoczonego Królestwa są zwolnione z

obowiązku rejestracji pod warunkiem, że łączny okres pobytu w Wielkiej Brytanii nie przekracza 6 miesięcy w ciągu roku kalendarzowego. Wyjątek ten pozwala, pojazdom należącym do obywateli Unii Europejskiej na poruszanie się w zasięgu oraz pomiędzy krajami członkowskimi Unii bez potrzeby rejestracji oraz płacenia cła. Oznacza to, że osoba kwalifikująca się jako wizytator musi mieć stałe miejsce zamieszkania poza Zjednoczonym Królestwem i przebywać tam z powodów osobistych lub zawodowych przynajmniej przez okres 185 dni w roku. Pojazd, który porusza się na terenie w Wielkiej Brytanii podlega wówczas wymogom rejestracyjnym w Polsce. **Kierowca, który osiedla się w Wielkiej Brytanii musi zarejestrować samochód niezwłocznie po przyjeździe do Wielkiej Brytanii.** Policja może przejąć i zniszczyć niezarejestrowany pojazd.

Uwaga!

Policja często kontroluje samochody dostawcze na polskich numerach rejestracyjnych. Jeśli używasz takiego pojazdu w celach zarobkowych na terenie Zjednoczonego Królestwa powinieneś zarejestrować go w DVLA.

Rejestracji samochodu można dokonać w najbliższym oddziale DVLA: www.dvla.gov.uk
Więcej informacji o rejestracji pojazdów można otrzymać pod nr tel. 0870 240 0010.

➤ Ubezpieczenie

Samochody zarejestrowane na terenie Zjednoczonego Królestwa (niezależnie czy się poruszają, czy są zaparkowane na ulicy) muszą być ubezpieczone przez firmę zaaprobowaną w tym kraju. Jazda nieubezpieczonym samochodem grozi karą w wysokości minimum £200, 6 punktami karnymi, a policja może przejąć i zniszczyć samochód. W Wielkiej Brytanii dostępne są trzy rodzaje ubezpieczeń:

- ✓ *Third Party Insurance* – ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej (OC), które pokrywa koszty roszczeń przeciwko kierowcy. Tak jak w Polsce posiadanie tego ubezpieczenia jest obowiązkowe
- ✓ *Third Party Fire & Theft* – ubezpieczenie AC od pożaru i kradzieży.
- ✓ *Fully Comprehensive Insurance* – pełen zakres ubezpieczenia AC.

Informacje udzielane przy wypełnianiu podania o ubezpieczenie muszą być zgodne z prawdą, inaczej ubezpieczenie nie będzie ważne. Podawanie fałszywych informacji jest karalne. Specjalne oferty ubezpieczeniowe dostępne są dla kierowców, którzy w przeszłości nie spowodowali wypadków. Niektóre firmy ubezpieczeniowe akceptują przetłumaczone na język angielski dokumenty z Polski. Adresy firm ubezpieczeniowych znaleźć możesz w książkach telefonicznych. Na stronie www.confused.com można porównać oferty różnych firm ubezpieczeniowych. Zazwyczaj na ubezpieczeniu jest napisane, kto jest upoważniony do prowadzenia pojazdu. Jeżeli inna osoba ma prowadzić Twój samochód, upewnij się, że ma własne ubezpieczenie na prowadzenie pojazdu

➤ Certyfikat sprawności technicznej pojazdu – MOT

Pojazdy, które są zarejestrowane na terenie Zjednoczonego Królestwa, a mają więcej niż trzy lata, muszą co roku być poddawane przeglądowi technicznemu (*MOT – Ministry of Transport Certificate*). Przegląd ważny jest przez okres 12 miesięcy. Testy MOT wykonywane są przez lokalnych mechaników samochodowych. Osoba poproszona przez policjanta o certyfikat sprawności technicznej pojazdu musi go okazać. Jeżeli nie jest to możliwe natychmiast,

certyfi­kat ten musi być dostarczony na posterunek policji w ciągu siedmiu dni. Nie dostosowanie się do tego wymogu jest karalne.

➤ **Podatek drogowy – Road Tax**

Każdy pojazd, który jest używany lub zaparkowany na drogach publicznych musi posiadać (umieszczony w widocznym miejscu) tzw. *Tax Disc*, okrągły dokument potwierdzający zapłatę podatku drogowego. Aby zakupić *Tax Disc* trzeba posiadać ważne MOT. Pojazd musi być również ubezpieczony. Podatek drogowy opłaca się na pocztę na okres 6 lub 2 miesięcy. Kolejne formularze na przedłużenie podatku wysyłane są do właściciela pojazdu automatycznie. Osoby, które nie zapłacą podatku i nie złożą oświadczenia, że pojazd nie jest używany mogą zostać surowo ukarane. Jeżeli pojazd nie będzie miał *Tax Discs* na przedniej szybie, może zostać przez policję usunięty z drogi. Używanie *Tax Disc*, który należy do kogoś innego jest nielegalne.

➤ **Wypadek drogowy**

Kierowcy uczestniczący w wypadku mają obowiązek zatrzymać się i podać swoje nazwiska, adresy oraz nazwy ubezpieczycieli pozostałym zainteresowanym kierowcom, a także działającym w ich imieniu osobom. Jeżeli ktoś został ranny, trzeba wezwać policję.

➤ **Pomoc drogowa**

Całodobową pomoc drogową zapewniają *Automobile Association (AA)*, *Royal Automobile Club (RAC)* i *National Breakdown (NB)*. Na autostradach serwis AA i RAC można wezwać z telefonu na poboczu, z innych miejsc dzwonić można bezpłatnie pod numery:

- ✓ 0800/887 766 (AA),
- ✓ 0800/828 282 (RAC),
- ✓ 0800/400 600 (NB).

Alkohol

Zabronione jest prowadzenie samochodu (jak również siedzenie na siedzeniu kierowcy w samochodzie, który się nie porusza) pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Dopuszczalna ilość alkoholu we krwi to 80 miligramów alkoholu w 100 mililitrach krwi. Prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu grozi:

- ✓ odebraniem prawa jazdy na minimum 12 miesięcy,
- ✓ karą więzienia w wysokości do 6 miesięcy,
- ✓ grzywną w wysokości do £5,000.

➤ **Pasy bezpieczeństwa**

Wszystkie osoby podróżujące samochodem muszą mieć zapięte pasy. Dzieci do 12-ego roku życia lub mające mniej niż 135 cm wzrostu muszą podróżować w fotelikach lub używać specjalnej poduszki.

➤ **Telefony komórkowe**

Podczas prowadzenia samochodu zabronione jest korzystanie z trzymanego w ręku telefonu komórkowego. Grozi za to kara w wysokości £60 oraz 3 punkty karne.

➤ **Ograniczenia prędkości**

W Zjednoczonym Królestwie obowiązuje ruch lewostronny. Ograniczenia prędkości wynoszą:

- ✓ 30 mil na godzinę (46 km/h) – w oświetlonym terenie zabudowanym, jeśli nie ma innych znaków określających ograniczenia prędkości,
- ✓ 60 mil na godzinę (96 km/h) – „krajowe” ograniczenie prędkości,
- ✓ 70 mil na godzinę (112 km/h) – można jechać na drodze szybkiego ruchu, na której obowiązuje krajowe ograniczenie prędkości,
- ✓ 70 mil na godzinę (112 km/h) – maksymalna prędkość na autostradzie (motorway, oznaczenie literą „M”). Występują również ograniczenia prędkości 20, 40 oraz 50 mil na godzinę – należy uważnie patrzeć na znaki drogowe.

➤ **Przekroczenie prędkości**

Na terenie Wielkiej Brytanii zainstalowanych jest bardzo dużo kamer policyjnych, które ułatwiają kontrolowanie przestrzegania ograniczeń prędkości oraz świateł drogowych. Jeżeli kierowca otrzyma 12 lub więcej punktów karnych podczas jazdy na terenie Wielkiej Brytanii, sąd może pozbawić go prawa jazdy na okres minimum 6 miesięcy.

Congestion charge

Jest to opłata za przejazd samochodem przez centrum Londynu. Kierowca przejeżdżający przez strefę *Congestion Charge* (wyznaczone strefy w centrum miasta) między 7:00 rano a 18:00 po południu od poniedziałku do piątku jest zobowiązany do uiszczenia dziennej opłaty. Pojazd rejestrowany jest przez kamery, które kontrolują wjeżdżające w strefę opłat samochody. Wprowadzenie tych przepisów miało zachęcić mieszkańców Londynu do korzystania z innych środków lokomocji oraz zapobiec korkom ulicznym i zanieczyszczeniu środowiska. Dzienna opłata wynosi £11,50 jeśli jest płacona tego samego dnia, natomiast £14 następnego dnia.

Więcej informacji: <https://tfl.gov.uk/modes/driving/congestion-charge>

Uwaga!

Samochody na polskich numerach rejestracyjnych nie są wyłączone z obowiązku płacenia. Zdarza się, że nieświadomi kierowcy zastają dziesiątki mandatów po powrocie do Polski.

➤ **Abonament telewizyjny**

W Wielkiej Brytanii, aby korzystać z urządzeń umożliwiających odbieranie sygnału telewizyjnego (np. telewizor, odtwarzacz video lub DVD, komputer z kartą telewizyjną), należy opłacić abonament telewizyjny (*TV Licence*). Korzystanie z tych urządzeń do oglądania lub nagrywania programów telewizyjnych bez opłaconego abonamentu jest niezgodne z prawem i grozi grzywną w wysokości do £1000. Więcej informacji na temat abonamentu telewizyjnego (także w języku polskim) znaleźć można na stronie:

www.tvlicensing.co.uk

➤ **Spis wyborców**

Z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, Polacy uzyskali prawo do głosowania w wyborach lokalnych za granicą w okręgu miejsca zamieszkania. Lista wyborcza to spis osób uprawnionych do głosowania. Wyborcy nie są rejestrowani automatycznie nawet jeśli opłacają *Council Tax*. Rejestracji można dokonać w dowolnym terminie, chociaż najczęściej urzędy dzielnicowe wysyłają formularze pocztą.

Uwaga!

Prawo nakłada na adresata obowiązek wypełnienia formularza, w przeciwnym razie może on zostać obciążony karą nawet do tysiąca funtów. Nie ignoruj listów zaadresowanych: *The Present Occupier (obecny mieszkaniec)*!

Można również ściągnąć pusty formularz rejestracyjny (np. ze strony www.polacyglosuja.org.uk) i następnie wysłać go do lokalnego biura rejestracji wyborców. Lista wyborcza dostępna jest w dwóch wersjach: pełnej i skróconej. W wersji pełnej znajdują się dane wszystkich wyborców. Wersja skrócona zawiera dane tych wyborców, którzy wyrazili na to zgodę. Lista wyborcza w wersji pełnej jest używana w celu przeprowadzenia wyborów, zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz w przypadku weryfikacji kredytowej osób ubiegających się o kredyt mieszkaniowy. Wersja skrócona listy dostępna jest dla ogólnych celów sprzedaży i może być wykorzystana do działalności handlowej, m.in. do marketingu.

➤ Informacje o zagrożeniach (handel ludźmi)

Wyjazd za granicę może być doskonałą okazją do zarobienia pieniędzy czy zdobycia nowego doświadczenia zawodowego. Jednak pamiętaj, że wyjazd za granicę w celu podjęcia pracy pociąga za sobą zagrożenia. Jednym z nich jest przestępstwo handlu ludźmi. Obecnie przestępstwo handlu ludźmi jest zdefiniowane w polskim kodeksie karnym (art. 115 § 22 k.k.):

„Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

1. przemocy lub groźby bezprawnej,
2. uprowadzenia,
3. podstępny,
4. wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
5. nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
6. udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą

- w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1 - 6”.

Aby dane zachowanie sprawcy zostało uznane za przestępstwo handlu ludźmi, musi być jednym z wymienionych w definicji zachowań (np. dostarczenie osoby czy jej transport), w trakcie którego sprawca zastosował przynajmniej jeden ze środków (np. uprowadzenie czy wprowadzenie w błąd), a jego zachowanie miało na celu wykorzystanie drugiej osoby. Manipulacja, jakiej dopuszczają się przestępcy w celu rekrutacji przyszłych ofiar (np. w postaci zastraszenia, oszustwa bądź długu do spłacenia) jest przyczyną, dla której uznano, iż o handlu ludźmi należy mówić również wtedy, gdy do wykorzystania doszło za zgodą ofiary. Handel ludźmi to przestępstwo zagrożone karą od 3 lat pozbawienia wolności, zaś przygotowanie do jego popełnienia - karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

➤ **Warunki zorganizowania bezpiecznego wyjazdu za granicę**

Handel ludźmi do pracy przymusowej to, obok wykorzystania seksualnego, najczęstsza forma tego przestępstwa, której ofiarami stają się m.in. obywatele Polski wyjeżdżający do krajów Europy Zachodniej. Sprawcy często obiecują atrakcyjne warunki zatrudnienia osobom bez kwalifikacji czy nieznaną języka obcego. Dlatego nie należy przyjmować ofert pracy od osób nowopoznanych, a wybierając ogłoszenia o pracę publikowane w prasie czy w Internecie należy zachować szczególną ostrożność. Inne zagrożenie związane z wyjazdem to oszustwo przez pracodawcę: może się zdarzyć, że pracodawca nie wypłaci wynagrodzenia za wykonaną pracę, może zdarzyć się także, że warunki pracy, na które pracownik wyraził wcześniejszą ustną zgodę mogą się zmienić w trakcie wykonywania pracy.

Dlatego wybierając się za granicę, przestrzegaj kilku podstawowych zasad:

- ✓ Sprawdź, czy agencja zatrudnienia posiada certyfikat (www.kraz.praca.gov.pl);
- ✓ Nie korzystaj z ofert pracy zawierających jedynie numer telefonu;
- ✓ Nie spotykaj się z przedstawicielem agencji zatrudnienia poza biurem firmy (np. na dworcu, w kawiarni); Pamiętaj, że agencja zatrudnienia nie ma prawa do pobierania opłat za załatwienie pracy (z wyjątkiem opłat z tytułu dojazdu i powrotu osoby kierowanej, wydania wizy, badań lekarskich i tłumaczenia dokumentów);
 - Zawsze domagaj się umowy o pracę – najlepiej po polsku;
 - Weź ze sobą adres i numer telefonu najbliższego polskiego konsulatu w kraju, do którego jedziesz;
 - Sprawdź, czy w kraju, do którego jedziesz, działa organizacja pozarządowa, która może udzielić Ci pomocy. W Wielkiej Brytanii pomoc ofiarom handlu ludźmi udzielana jest m. in. przez Salvation Army (**0300 3038151**).
 - Weź ze sobą kartę kredytową oraz rezerwową sumę pieniędzy pozwalającą na powrót do Polski w każdych okolicznościach;
 - Zabierz ze sobą numery telefonów Poland Direct z kraju docelowego oraz telefon komórkowy z aktywnym roamingiem;
 - Zostaw rodzinie lub zaufanej osobie plan podróży i – jeżeli jest to możliwe – adres lub numer telefonu, pod którym będziesz osiągalny. Przed wyjazdem ustal, jak często będziesz kontaktować się z rodziną.

Istotne wskazówki znajdziesz w poradniku przygotowanym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych pt. „*Polak za granicą*”: <http://polakzagranica.msz.gov.pl/>.

9. *Finanse*

Podstawowe formalności

➤ **Konto w brytyjskim banku**

W Anglii i Walii największymi bankami są *Barclays*, *Lloyds*, *TSB*, *HSBC* i *Natwest*, w Szkocji są to *Bank of Scotland* i *Royal Bank of Scotland*. Obok klasycznych banków istnieją również towarzystwa mieszkaniowe tzw. *Building Society* (np. *Halifax*). Działają one niemal identycznie jak banki, z tym że deklarują większe korzyści dla swoich klientów, szczególnie jeśli chodzi o zakup domu lub mieszkania. Można w nich otworzyć konto tak samo jak w banku oraz dostać kartę debetową i kredytową.

➤ Rodzaje wydawanych przez banki kart

Przy otwarciu tzw. *Basic Account* (konta podstawowego) bank wydaje tylko kartę bankomatową (tzw. *Cash Card*). Karta ta służy jedynie do pobierania gotówki z bankomatu, nie można nią dokonywać płatności w sklepach lub przez Internet. Kartę debetową (tzw. *Debit Card*), którą można dokonywać płatności oraz książeczkę czekową otrzymamy przy otwarciu tzw. *Current Account* (konta bieżącego). O kartę kredytową (tzw. *Credit Card*) można ubiegać się po ok. 6 miesiącach od otworzenia konta (w zależności od banku). Przed złożeniem wniosku o kartę kredytową warto sprawdzić jakie są szanse na jej otrzymanie. Często zdarza się, że udzielona przez bank odmowa zniechęca także inne banki. *Cash Card* i *Debit Card* są to karty powiązane z konkretnym kontem bankowym. *Credit Card* pozwala na użycie gotówki przy zerowym stanie konta, podobnie przy zwykłym kredycie, z tym że odsetki są o wiele wyższe – nawet do 20% w stosunku rocznym. *Lloyds* promuje ofertę otwarcia konta z tylko jednym dokumentem tożsamości (paszportem lub dowodem osobistym). Poza tym wymaga jedynie podania adresu zamieszkania (bez konieczności przedstawiania potwierdzenia), miejsca pracy, numerów telefonów, itp. Pozostałe banki wymagają nie tylko potwierdzenia tożsamości, ale także potwierdzenia adresu – co w przypadku wielu nowo przybyłych Polaków jest trudno osiągalne (poprzez potwierdzenie adresu przeważnie rozumie się rachunki za elektryczność, wodę, gaz i *Council Tax* - czyli podatek lokalny). Należy dokładnie sprawdzić ofertę banku, aby nie ponosić niepotrzebnych opłat za prowadzenie konta. Osoby, które chcą korzystać z dodatkowych usług oferowanych przez bank (np. ubezpieczenia telefonu komórkowego lub samochodu, czy tzw. *overdraft* czyli debetu poniżej zera bez ponoszenia kary), mogą wybrać opcję konta płatnego. Opłaty są różne – od £3.5 aż do kilkunastu funtów miesięcznie. Prowadzenie kont biznesowych zalecanych przy prowadzeniu własnej działalności gospodarczej jest płatne, chociaż część banków wprowadza opłaty dopiero po pewnym okresie korzystania. Należy także zastanowić się nad ewentualnym otwarciem konta oszczędnościowego (*Saving Account*), które ma zdecydowanie wyższy procent roczny i zachęca do regularnego oszczędzania. Obecnie otwieranie kont przez Polaków nie wiąże się z większymi problemami. Banki coraz bardziej konkurują między sobą, dlatego można swobodnie dokonywać wyboru pod względem jakości obsługi i zakresu oferowanych usług (np. bankowość internetowa, telefoniczna, umowa o saldo debetowe, karty kredytowe, itp.) Coraz więcej banków decyduje się także na zatrudnianie Polaków, dlatego nie krępuj się pytać, czy możesz rozmawiać z kimś po polsku.

➤ Transfery pieniężne

W Wielkiej Brytanii jest wiele polskich i międzynarodowych (z polskojęzycznymi punktami) firm oferujących przelewy pieniędzy do Polski. Różna jest jakość usług, jak i ceny transferów. Operacja może kosztować od £3 za przesłanie jakiegokolwiek kwoty w ciągu jednej doby przez nierenomowaną firmę. Korzystając ze znanych marek międzynarodowych należy liczyć się z kosztem od około £7 (cena rośnie przy przekraczaniu przez sumę przekazu każdej kolejnej setki). Operacja jest droższa przy korzystaniu z usług przelewów pomiędzy bankami. Niektóre banki wprowadziły już specjalne konta dla Polaków ze zniżkami na przelewy do kraju. W każdym przypadku pieniądze trafiają do adresata w jego lokalnej walucie, a kwota jest przeliczana według stawek ustalanych na dany dzień przez firmę podejmującą się operacji. Zazwyczaj są to jednak stawki zbliżone do kursu wymiany międzybankowej. Usługa dostarczenia kwoty w funtach jest również możliwa, jednak dużo droższa.

www.moneygram.com

www.przekazypieniezne.com

➤ Rozliczenia podatkowe

Dochody za pracę w Zjednoczonym Królestwie podlegają opodatkowaniu. W przypadku osób zatrudnionych odprowadzaniem podatku zajmuje się pracodawca. Osoby samozatrudnione (*self employed* lub pracujące w systemie CIS) mają obowiązek same dokonać rozliczenia rocznego. Rok podatkowy trwa od 6 kwietnia roku bieżącego do 5 kwietnia roku następnego. Wysokość podatku zależy jest od wielu czynników. Każda osoba zatrudniona posiada tzw. kod podatkowy, który ułatwia pracodawcy obliczenie wysokości podatku. Kod podatkowy zbudowany jest z liczb i liter, jak np. 489L. Liczby wskazują jak podatek powinien być obliczany, litery nie mają wpływu na jego wysokość, ale pokazują np. jakiego rodzaju ulgi posiada podatnik. Podatki (*Tax*) i ubezpieczenie społeczne (*National Insurance Contribution*) w Zjednoczonym Królestwie płaci się wtedy, kiedy zarobki ogółem w obecnym roku podatkowym wynoszą więcej niż £11.500 rocznie (2017/2018). Pracodawca sam potrąca podatki i ubezpieczenie społeczne z pensji pracownika. Osoby, które zarobiły mniej niż 11.500 GBP rocznie mogą starać się o zwrot zapłaconego podatku.

Podatki płacone są od dochodu podlegającego opodatkowaniu, czyli od różnicy pomiędzy dochodem całkowitym a sumą wolną od podatku. Wysokość podatku zależy nie tylko od wysokości wynagrodzenia za pracę, ale również od wysokości dodatków do tego wynagrodzenia oraz innych dochodów uzyskiwanych na terenie Wielkiej Brytanii (rent, emerytur, odsetek, dywidend, itp.) Wpływ na podatek będzie miało również ubezpieczenie medyczne lub na życie płacone przez pracodawcę (będzie ono przychodem). Wyróżniamy trzy progi podatkowe: 20%, 40% i 45%. Podstawową stawką (*basic rate*) jest 20%. Od 2007 roku, obowiązuje porozumienie pomiędzy Polską a Wielką Brytanią o unikaniu podwójnego opodatkowania, które oznacza, że podatek od zarobków płacony jest tylko raz, w Anglii. W Polsce nie jest naliczane żadne wyrównanie, tak jak to wcześniej miało miejsce.

10. Służba zdrowia

➤ Opieka zdrowotna

Powszechną i bezpłatną opiekę zdrowotną na terenie Wielkiej Brytanii zapewnia finansowana z pieniędzy podatników NHS (*National Health Service* – Państwowa Służba Zdrowia). Zaraz po przyjeździe do WB należy zarejestrować się u miejscowego lekarza pierwszego kontaktu – GP (*General Practitioner*), co jest konieczne, aby korzystać z opieki służby zdrowia. W tym celu należy skontaktować się z jedną z najbliższych przychodni i wypełnić formularz rejestracyjny. Wizyty u lekarza pierwszego kontaktu są bezpłatne, ale konieczna jest wcześniejsza rejestracja. Należy pamiętać, iż oczekiwanie na wizytę u GP może w mniej pilnych przypadkach potrwać kilka dni. Dlatego jeżeli uważasz, że konieczna jest bezzwłoczna konsultacja lekarska, powiedz o tym podczas ustalania terminu – pacjenci z poważnymi problemami przyjmowani są w miarę możliwości tego samego dnia. Nie można również zapomnieć, że każdy członek rodziny musi zostać umówiony na oddzielną wizytę. Wizyty domowe dostępne są jedynie w przypadkach, gdy stan zdrowia chorego nie pozwala na udanie się do przychodni. Aby skorzystać z pomocy lekarza specjalisty konieczne jest skierowanie. W przypadku lekkiej choroby lub urazu, można skorzystać z przychodni *walk-in centre*. Nie są one objęte rejonizacją i nie ma konieczności rejestracji, ale oczekiwanie na lekarza może potrwać do kilku godzin. W nagłej sytuacji (utrata przytomności, uporczywe, silne bóle w klatce piersiowej, problemy z

oddychaniem, ostre stany zaburzenia świadomości, rozległe oparzenia, głębokie rany) należy udać się na oddział ratunkowy (*Accident and Emergency – A&E*) najbliższego szpitala lub dzwonić pod bezpłatny numer **999** z telefonu stacjonarnego (**112** z telefonu komórkowego). Farmaceuci/aptekarze doradzają w sprawach zdrowego trybu życia oraz udzielają porad na temat leczenia drobnych dolegliwości. Opłata za leki jest stała, a część z nich można kupić bez recepty np. określone środki przeciwbólowe czy na kaszel.

✓ **Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego – European Health Insurance Card (EHIC)**

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EHIC) jest dowodem zgody ubezpieczyciela na pokrycie kosztów leczenia niezbędnego z przyczyn medycznych, w trakcie pobytu za granicą. Leczenie odbywa się według przepisów kraju, w którym ma miejsce, a poniesione koszty zwracane są na podstawie lokalnej tabeli opłat. EHIC pokrywa wyłącznie koszty niezbędnych świadczeń zdrowotnych, ale nie daje żadnych uprawnień, gdy celem podróży jest odbycie leczenia za granicą. Na podstawie karty nie można skorzystać z zaplanowanych zabiegów w innym państwie. Karta uprawnia do zwrotu kosztów leczenia odbytego jedynie w placówkach zdrowotnych objętych systemem ubezpieczeniowym obowiązującym prawnie w danym państwie. Wydanie karty jest bezpłatne i każda osoba objęta oficjalnym systemem ubezpieczeń społecznych na terenie jednego z krajów UE ma prawo się nią posługiwać. Osoby, które zamierzają przebywać w Anglii krótkoterminowo muszą posiadać ważną Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego.

11. Świadczenia społeczne

Informacje ogólne

Polacy jako obywatele Unii Europejskiej wraz z prawem pracy i mieszkania w Wielkiej Brytanii uzyskali również prawo do ubiegania się o świadczenia społeczne na równych zasadach z innymi jej obywatelami. Aby skorzystać z tego prawa trzeba spełniać podstawowe warunki. Zazwyczaj uwarunkowane jest to legalnym przepracowaniem w Wielkiej Brytanii pewnego okresu czasu i opłacaniem składek w ramach NIN. System zasiłków w Wielkiej Brytanii jest jednym z bardziej złożonych na świecie. Z uwagi na jego zmiany i projekt konsolidacji zasiłków w formie jednego zasiłku, tzw. tax credit, należy na bieżąco śledzić informacje na ich temat: <https://www.gov.uk/browse/benefits>

Przedstawiamy poniżej kilka najbardziej popularnych zasiłków w Wielkiej Brytanii. W staraniu się o zasiłki pomocne są *Citizens Advice Bureau*.

➤ **Tax Credits**

Istnieją dwa rodzaje zasiłków typu Tax Credits:

Working Tax Credit - zasiłek dla osób pracujących z niskimi dochodami

Child Tax Credit - zasiłek na dzieci

✓ **Working Tax Credit**

Working Tax Credit to zasiłek bezpośrednio zależny od naszych zarobków i przeznaczony jest

wyłącznie dla osób pracujących.

✓ **Child Tax Credit**

Wnioskodawca może starać się o zasiłek Child Tax Credit w sytuacji, gdy:

- ma pod opieką przynajmniej jedno dziecko,
- spełnia wymagania emigracyjne oraz
- ma ukończone 16 lat.

Wnioskodawca nie musi być rodzicem dziecka, aby być uprawnionym do zasiłku na dziecko, jednakże musi być główną osobą odpowiedzialną za opiekę nad dzieckiem.

✓ **Housing Benefit i Council Benefit**

Housing Benefit to zasiłek, który może pokryć częściowo lub w całości opłatę za wynajęcie mieszkania. *Council Tax Benefit* może pokryć częściowo lub w całości podatek lokalny.

✓ **Zasiłek na dziecko (Child Benefit)**

Przysługuje osobom wychowującym dzieci, nie zależy od wysokości zarobków ani posiadanych oszczędności. *Child Benefit* może uzyskać każda osoba dorosła, która sprawuje opiekę nad dzieckiem lub dziećmi w wieku do 16-tego roku życia. Obejmuje on także dzieci znajdujące się między 16-tym a 20-tym rokiem życia jeżeli kontynuują one edukację w systemie dziennym (oraz uczy się w pełnym wymiarze godzin do poziomu matury (A level) lub przechodzi inne szkolenia (do NVQ poziom 3)). Można je także uzyskać nawet, gdy dziecko nie mieszka z osobą ubiegającą się o to świadczenie. Jeżeli mieszka z kimś innym, muszą zostać spełnione określone warunki.

✓ **Income Support**

Przeznaczony jest dla samotnych rodziców, osób niepełnosprawnych lub osób opiekujących się innymi (dziećmi lub osoba starszą).

Zasiłek dla osób bezrobotnych lub pracujących 16 lub mniej godzin tygodniowo. Aby go otrzymać należy być osobą zdolną do pracy, intensywnie poszukującą zatrudnienia.

12. Edukacja

Informacje wstępne

Nauka angielskiego prowadzona jest zarówno na uniwersytetach, w większych college'ach, jak i w prywatnych szkołach językowych. Wszędzie tam można uczęszczać na zajęcia o podobnych profilach: ogólny, biznesowy, język angielski specjalistyczny, np. dla prawników lub lekarzy (English for Specific Purposes – ESP). Dla kandydatów na studia w Wielkiej Brytanii prowadzone są specjalne kursy English for Academic Purposes (EAP), które przygotowują do studiów w języku angielskim. Dostarczają one nie tylko słownictwa koniecznego na tym etapie edukacji, ale także mają na celu zapoznanie przyszłych studentów

z metodami pisania esejów, przygotowywania prezentacji oraz czytaniem tekstów akademickich. Są one prowadzone w systemie dziennym, wieczorowym lub tylko w okresie letnim. Ogólnodostępna baza akredytowanych kursów języka angielskiego znajduje się na stronie: www.educationuk.org.

Więcej informacji można również uzyskać w najbliższej placówce British Council: www.britishcouncil.org

English UK

Jest to nowe stowarzyszenie (poprzednio były to dwie oddzielne organizacje: ARELS – Association of Recognised English Language Services i BASELT – British Association of State English Language Teaching), którego członkami są wszystkie uznane i posiadające stosowne akredytacje placówki nauczania języka angielskiego (zarówno państwowe jak i prywatne).

➤ **Studiowanie w Wielkiej Brytanii**

Posiadanie brytyjskiego dyplomu, uznawanego za jeden z najbardziej prestiżowych na świecie, daje znakomite perspektywy na przyszłość. Podstawowymi kursami dostępnymi zarówno na uniwersytecie jak i college’u są kursy Bachelor (odpowiednik polskiego licencjatu). Trwają one 3 lata z możliwością wybrania opcji 4-letniej, gdzie dodatkowy rok spędzany jest na uczelni za granicą, bądź polega on na odbyciu rocznego stażu.

Aby zostać magistrem należy zapisać się na roczny (w systemie dziennym) lub dwuletni kurs Podyplomowy Masters organizowany jedynie na uniwersytetach. Aby uniknąć rozczarowania przed podjęciem decyzji o wyborze uczelni oraz kierunku studiów, warto dokładnie przejrzeć rankingi uczelni np. University guide na stronie dziennika The Guardian:

www.guardian.co.uk/education

● **Kwalifikacje językowe**

Każda uczelnia wyższa ma własne wymagania językowe wobec potencjalnych studentów. Kandydaci, których pierwszym językiem nie jest angielski, muszą przedstawić odpowiednie dokumenty potwierdzające wymaganą znajomość języka angielskiego. Najbardziej popularnymi egzaminami uznawanymi przez brytyjskie uczelnie są:

- Międzynarodowy System Testowania Znajomości Języka Angielskiego (International English Language Testing System – IELTS) – wymagane będzie zaliczenie wersji akademickiej egzaminu (Academic)
- Test z Języka Angielskiego jako Języka Obcego (Test of English as a Foreign Language – TOEFL) więcej informacji w języku polskim na stronie

www.hotcourses.com/polska/kursyjezyka-angielskiego-uk

Pozostałe egzaminy, które mogą być uznane przez brytyjskie uczelnie wymienione są na stronie: <http://www.ucas.ac.uk/students/nonukstudents/enlangprof>

Zawsze jednak należy sprawdzić, jakie są wymagania konkretnego uniwersytetu lub college’u.

● **Kwalifikacje akademickie**

Większość uczelni wyższych akceptuje polską maturę. Uczelnia może również przeprowadzić rozmowę kwalifikacyjną lub dodatkowe egzaminy. Niektóre uniwersytety organizują tzw. Rok Zerowy dla studentów, którym brakuje istotnych kwalifikacji.

Procedura przyjęcia – UCAS

UCAS (Universities and Colleges Admissions Service) to organizacja, która przyjmuje podania na studia licencjackie (undergraduate courses). Podania na studia magisterskie składa się bezpośrednio na wybraną uczelnię. Podanie można wypełnić online na stronie internetowej: www.ucas.ac.uk

Należy dokładnie sprawdzić terminy przyjmowania wniosków. Niektóre kierunki jak np. medycyna czy weterynaria oraz uniwersytety w Oxford i Cambridge dużo wcześniej kończą przyjmowanie podań na studia. Zaleca się jak najwcześniejsze składanie wniosków.

Proces rozpatrywania wniosków

Wypełniony formularz należy wysłać do UCAS, który następnie rozsyła wnioski do uniwersytetów. Każda uczelnia indywidualnie rozpatruje wniosek o przyjęcie. UCAS przesyła wszystkim kandydatom informator Advice for Applicants oraz nadaje numer PIN, który umożliwi logowanie się na stronie internetowej UCAS w celu sprawdzania informacji o akceptacji lub odrzuceniu podania. Każda decyzja podjęta przez uczelnie przesyłana jest do UCAS, który informuje o niej kandydata na studia. Jednocześnie wszystkie informacje zamieszczane są na stronie internetowej. W przypadku, gdy kilka uczelni zadecyduje o przyjęciu kandydata na studia, ma on obowiązek poinformować o swoim wyborze UCAS. W sytuacji, gdy wszystkie odpowiedzi z uczelni będą negatywne lub podanie dotrze do UCAS po upływie określonego terminu, w sierpniu odbywa się tzw. Clearing – nabór na studia na kierunki, które są jeszcze dostępne.

Opłaty za studia

Ze względu na fakt, że Polska jest członkiem Unii Europejskiej, polscy studenci traktowani są jako Home Students. Za kursy undergraduate uczelnie w Anglii i Walii mogą pobierać czesne w wysokości do £9,000 rocznie. Wysokość opłat zależy od rodzaju kursu oraz od oferującej go uczelni. Niektóre uniwersytety oferują możliwość zapłaty czesnego w ratach. Oczywiście dodatkowo trzeba liczyć się z kosztami zakwaterowania i utrzymania. Większość uniwersytetów posiada akademiki, ale ceny bardzo często są wyższe od prywatnie wynajmowanego pokoju. Koszt rocznego utrzymania może się wahać między 6000 a 10000 funtów, w zależności od miasta w którym się studiuje. Informacje o stypendiach oraz pomocy finansowej dla studentów z Unii Europejskiej dostępne są na stronach:

- ✓ Directgov (Education and learning/student finance) www.direct.gov.uk
- ✓ UKCISA – UK Council for International Student Affairs www.ukcisa.org.uk
- ✓ British Council www.britishcouncil.org/new

Kandydaci na studia w Szkocji powinni odwiedzić stronę The Student Awards Agency for Scotland (SAAS): www.saas.gov.uk

Uwaga!

Starania o pomoc finansową lub stypendia należy rozpocząć natychmiast po złożeniu podania na studia.

Uznawalność polskich dyplomów

W Wielkiej Brytanii warto starać się o uznanie polskich kwalifikacji. Można się w tym celu

zwrócić do organizacji, która zajmuje się uznawaniem/nostryfikacją dyplomów: National Academic Recognition Information Centre (NARIC), strona internetowa:

<http://www.ecctis.co.uk/NARIC/>

➤ Edukacja dzieci

W Wielkiej Brytanii obowiązek szkolny obejmuje dzieci w wieku od 4 do 16 lat. Szkoła podstawowa (Primary School) zapewnia naukę dla dzieci w wieku 4-11 lat, a gimnazjum (Secondary School) – 11-16 lat. Aby zapewnić dziecku miejsce w dobrej i położonej blisko miejsca zamieszkania szkole, należy odpowiednio wcześniej je zapisać. Przy przyjmowaniu decyduje kolejność zgłoszeń. Każda szkoła ma swoją tzw. deadline – czyli ostateczny termin przyjmowania podań. Do szkoły można wybrać się z dzieckiem na tzw. Open Evening. Można wtedy porozmawiać z nauczycielami, obejrzeć budynek oraz zapoznać się z ofertą zajęć pozalekcyjnych. W każdym urzędzie dzielnicowym (Council) można skorzystać z pomocy Educational Service, który pomoże wypełnić niezbędne dokumenty oraz poinformuje o wolnych miejscach w najbliższych placówkach. Za pośrednictwem tego urzędu przyjmowane są zgłoszenia do szkół publicznych.

Uwaga!

Zapisy do szkół katolickich i prywatnych przyjmowane są bezpośrednio w tych placówkach. Zazwyczaj do wniosku (application form) należy dołączyć następujące dokumenty (należy upewnić się, czy szkoła nie ma dodatkowych wymagań):

- ✓ potwierdzenie adresu zamieszkania,
- ✓ akt urodzenia,
- ✓ paszport lub dowód potwierdzający tożsamość,
- ✓ świadectwo z Polski, informację o osiągnięciach, konkursach, zajęciach pozalekcyjnych.

Serwis www.ofsted.gov.uk – odpowiednik polskiego kuratorium, wydaje m.in. raporty o szkołach. Wystarczy wpisać swój kod pocztowy, aby zapoznać się z raportem o wybranej szkole. Jeżeli dziecko nie zna języka angielskiego, należy to zgłosić, aby otrzymało pomoc (Special Educational Needs – dostępne w niektórych szkołach). Educational Service powinno także pomóc przy wyborze szkoły, która zapewni dzieciom niewidomym, głuchoniemym lub z innymi problemami najlepszą opiekę.

➤ Polskie organizacje

Polska Macierz Szkolna sprawuje pieczę nad ponad 130 polskimi szkołami przedmiotów ojczystych (szkołami sobotnimi), organizuje egzaminy z języka polskiego, kursy metodyczne dla nauczycieli, wydarzenia i konkursy dla dzieci i młodzieży. PMS prowadzi także księgiarnię w budynku POSK-u, wydaje czasopisma oraz podręczniki szkolne. Posiada również biuro zajmujące się sprawami bieżącymi. W Wielkiej Brytanii istnieje ok. 160 polskich szkół przedmiotów ojczystych, w których nauka obejmuje język polski, historię i geografii Polski. Liczba ta jest zmienna ze względów demograficznych. Są one w zasadzie samodzielnymi komórkami nauczania prowadzonymi społecznie. Na stronie Polskiej Macierzy Szkolnej zamieszczone są adresy szkół sobotnich.

Polska Macierz Szkolna

238-246 King Street

Hammersmith, London W6 0RF

telefon: 020 8741 1993

fax: 020 8748 5522

e-mail: pms@polskamacierz.org

www.polskamacierz.org

Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego za Granicą

238-246 King Street

London W6 0RF

telefon/fax: 020 8995 1417

e-mail: znpzgbrit@hotmail.com